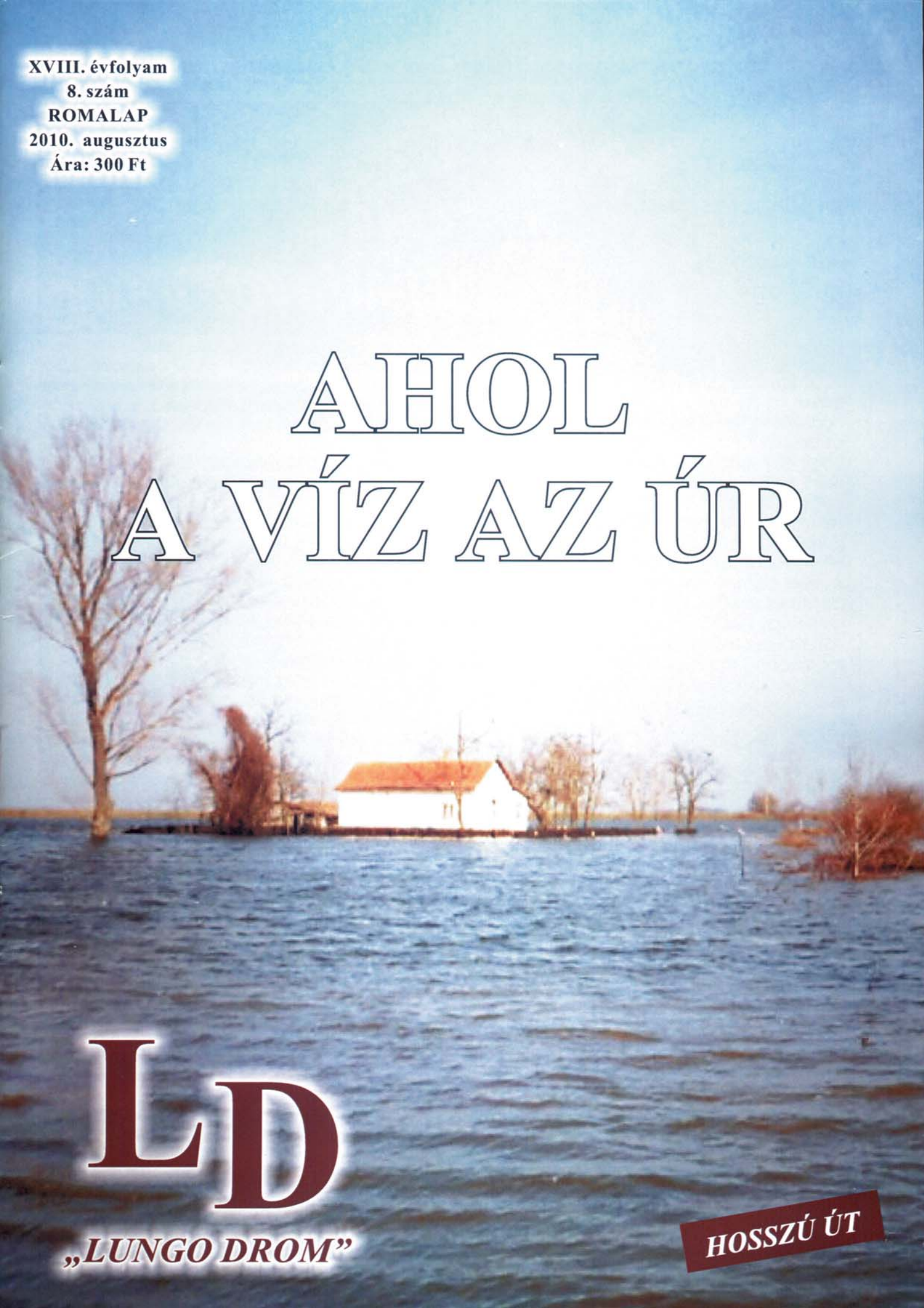

XVIII. évfolyam
8. szám
ROMALAP
2010. augusztus
Ára: 300 Ft

AHOL A VÍZ AZ ÚR

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

Augusztus (Ősi magyar nevén, **Újkenyér hava**) az év nyolcadik hónapja a Gergely-naptárban, és 31 napos. Nevét a híres római császárról Augustus Octavianusról kapta. Az, hogy ez a hónap – különös módon – a július után szintén 31 napos, annak köszönhető, hogy Augustus császár ugyanannyi napot akart, mint amennyi a Caesarról elnevezett júliusban van. Augustus ezt a hónapot oda helyezte, amikor Kleopátra meghalt. Mielőtt Augustus átnevezte ezt a hónapot augusztusra, latinul *Sextilis* („hatos”) volt a neve, utalva arra, hogy eredetileg ez volt a hatodik hónap a római naptárban, amely kezdetben még a márciussal kezdődött. A 18. századi nyelvújítók szerint az augusztus: *hévenes*. A népi kalendárium Kisasszony havának nevezi.

retű kampányát a WHO és az UNICEF a csecsemők egészséges táplálása érdekében. Az **anyatejes táplálás világnapját** 1992 óta ünnepeljük augusztus 1-jén.

A CIGÁNY HOLOKAUSZT EMLÉKNAPJA: augusztus 2.

A roma holokausztról 1972 óta emlékeznek meg a Cigány Világszövetség párizsi kongresszusának határozata alapján annak emlékére, hogy 1944. augusztus 2-áról 3-ára virradó éjjel az auschwitz-birkenai koncentrációs táborban több mint 3 ezer cigány férfit, nőt és gyermeket mérszároltak le. Augusztus 2-a a cigány holokauszt emléknapija.

VASAS SZENT PÉTER NAPJA: augusztus 1.

Ez a nap a katolikusok számára **Szent Péter bilincsekből való szabadulásának** emlékünnepe (a nép nyelvén Vasas Szent Péter.) Heródes 42-ben idősebbik Jakabot lefejeztette, Pétert pedig börtönbe zártatta, s ott szigorú őrizet alatt tartatta. Ám a rákövetkező éjjelen megjelent a börtönben az Úr angyala. Érintésére leestek Péter láncai, s az apostol az alvó örök között észrevétlen távozhatott. Mind Jakab kivégzése, mind Péter szökése húsvétkor esett meg. Gyaníthatóan az aratás európai időpontja miatt tette az egyház Jakab napját július 25-ére, Péter szabadulásának ünnepét pedig augusztus 1-jére.

A világon egyre több csecsemő és kisgyermek hal meg azért, mert nem jut anyatejhez. A gyermekkori diabétesz elszaporodásának, aggasztóan nagy arányának is egyik kiváltó oka az anyatejes táplálás hiánya. Ezért indította el világmé-

AMERIKA FELFEDEZÉSE: augusztus 3.

1492-ben Kolumbusz Kristóf három hajóval elindult Spanyolországból, hogy eljusson Indiába. Ez út során fedezik fel az Új világot, Amerikát.

NUKLEÁRIS FEGYVEREK BETILTÁSÁÉRT FOLYÓ HARC VILÁGNAPJA: augusztus 6.

Hirosimára 1945-ben ezen a napon dobták le az atombombát, mely elpusztította a várost, és milliókat tett nyomorékká. A Békevilágtanács 1978-as moszkvai ülészakán nyilvánította világnappá.

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: LD archívum

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

A BENNSZÜLÖTT NÉPEK VILÁGNAPJA: augusztus 9.

A bennszülött népek világnapja. 1993. december 21-én New Yorkban az ENSZ-közügyülés határozatban hirdette meg a világ őslakos népeinek nemzetközi évtizedét, amely 1994. december 10-én vette kezdetét. A határozat kimondta, hogy az évtized keretében évente megtartják az (őslakos) bennszülött népek nemzetközi napját. E nap megünneplését augusztus 9-ére tűzték ki, arra emlékezvén, hogy 1982. augusztus 9-én ült össze először az ENSZ őslakos népekkel foglalkozó munkacsoportja. Az őslakosok világnapját első ízben 1995-ben tartották meg.

LŐRINC NAPJA: augusztus 10.

A spanyol születésű diakónus napja határnap a földműves ember életében. E nap után a fák már nem fejlődnek tovább, és Lőrinc után már nem tanácsos a folyókban fürödni. Napjainkig él az a mondás, hogy a dinnye nem ehető már Lőrinc napja után, mert elvizesedik, íztelenné válik, túlérlik. A mai fajtáknál persze már nem áll fenn, még szeptemberben is nyugodtan vásárolhatunk dinnyét.

A BALKEZESEK VILÁGNAPJA: augusztus 13.

Egy balkezeseket tömörítő amerikai szervezet kezdeményezésére 1992 óta augusztus 13-a a Balkezesek Világnapja. A világon a balkezesek aránya jelenleg körülbelül 10–15 százalék lehet. Minél messzebbre megyünk vissza az időben, annál több balkezest találunk. Kutatók szerint a neolitikum kori ősemberek fele még jobbára a bal kezét használta (ezt a kőszerszámok hegyének vizsgálatából állapították meg), később viszont a bal kéz használata visszaszorult. A híres balkezesek közt találjuk *Julius Caesart, Napóleont, Michel-angelót, Leonardó da Vincit, Holbeint, Dürert, Rafaellót, Beethovent, Mozartot, Paganinót, Jimi Hendrixet, Goethét, Nietzsche-t, Einsteint, Albert Schweitzert*, a ma élők közül *Bill Clintont, Paul McCartneyt, Stinget, Bob Dylant, Tom Cruise-t*. Az Egyesült Államokban, ahol meglepően sok volt a balkezes elnök, megalapították a Balkezes Internacionálét.

NAGYBOLDOGASSZONY NAPJA: augusztus 15.

Mária mennybevitelének napja, magyar nevén Nagyboldogasszony vagy Nagyasszony napja. Törvénnyel kötelezett ünnepeink közül a legrégebbi, *Szent István királyunk* rendelte el megülését.

A Mária-ünnepek körülölelik az aratást: Sarlós Boldogasszony a kezdete, Nagyboldogasszony a végét jelzi. Számos egészség- és termésvarázsló szokás kapcsolódik ide. Gyógynövényeket szenteltek, a fák kérgébe keresztet vág-
tak, hogy jól teremjenek, ilyenkor szedték a gyékényt. Dologtíltó nap volt pl. a Mura vidékén. Nem volt szabad sütni, nehogy kitörjön a tűz a kemencéből.

Az ún. két Boldogasszony köze (augusztus 15. – szeptember 8.) szerencsés időszak a tyúkültetésre. Az ilyenkor szedett tojásokra meszet szórtak és azokat külön eltették, mert úgy tartották, hogy soká elállnak. Ebben az időszakban szellőztették a búzát, hogy meg ne penészedjen, s bele ne essék a zsizsik.

EURÓPA NAP MAGYARORSZÁGON: augusztus 19.

Emlékezés arra, hogy az 1989. augusztus 19-i, az Ellenzéki Kerekasztal által szervezett Páneurópai Pikniken kelet németek százai szakították át a határt, a határőrök hallgatólagos beleegyezésével.

SZENT ISTVÁN NAPJA, MAGYAR ÁLLAMALAPÍTÁS NAPJA: augusztus 20.

Az államalapító Szent István ünnepe 1991 óta a Magyar Köztársaság hivatalos állami ünnepe.

Különböző népi szokások nem kapcsolódnak a naphoz. Termésjóslások előfordulnak. Az István-napi szép, napos idő jó gyümölcsstermeszt jelez. Beregben úgy tartják, ezen a napon mennek el a gólyák.

A MAGYAR FOTÓGRÁFIA NAPJA: augusztus 29.

A Magyar Kultúra Napjához, a Költészet Napjához, a Magyar Sajtó Napjához hasonlóan kezdeményezte a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége a Magyar Fotográfia Napjának megünneplését. Ezen a napon készült Magyarországon először, nyilvános rendezvényen fénykép (dagerrotípija). Minden fotótörténeti forrásmunka egybehangzóan állítja, hogy 1840. augusztus 29-én, a Magyar Tudós Társaság ülésén Vallas Antal (1809–1869) bemutatta, miként lehet képet alkotni a fénysugarak segítségével fényérzékeny nyersanyagon. Ehhez hasonló nyilvános esemény korábban hazánkban nem volt. Ezért alkalmas ez a nap arra, hogy a társadalom figyelmét a fotókultúrára és egyben a fotótörténeti értékekre irányítsuk.

Tokár János

ESTI TAGOZATON KÉPZIK A FERENCESEK A CIGÁNYOKAT

❖ Az esztergomi Temesvári Pelbárt Gimnázium igazgatóját, Tokár János ferences szerzetest a Közép-Európai Tanárakadémia Pro Educanda Juventute díjban részesítette, melyet Pálinkás József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke jelenlétében adtak át Budapesten.

Az indoklás szerint a Tokár János vezette tanári közösség kiemelkedő

munkát végez Bajnán és Nagysápon a felnőtt cigány népesség számára két évvel ezelőtt beindított esti tagozatú gimnáziumi képzéssel. A kitüntetett igazgatónak az a tapasztalata, hogy a pedagógusoknak, a ferences gimnázium nappali tagozatos diákjainak valamint az esti iskolás cigányoknak egyaránt hasznos és gazdagító ez a kezdeményezés. A ferences szellemiségtől egyáltalán nem idegen a hátrányos helyzetűekkel való foglalkozás és a „rendes” diákoknak pedig életre szóló lecke egy-egy közös színelőadás vagy kirándulás a cigányokkal, akik nagy áldozatok árán végzik az iskolát, hálásak és büszkéek, hogy „farnkás” jelvényt, vagyis a ferences diákok kítűzőjét viselhetik – közölte a Ferences Sajtóközpont.

BALOG ZOLTÁN: A FELZÁRKÓZÁS KÖZÖS DOLOG

❖ A felzárkózásban az együttműködés fontosságát hangsúlyozta **Balog Zoltán**, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára az Esztergom-kertvárosi Arany János Általános Iskolában tartott tanévnitő beszédében.

„Fontos az, hogy ne az számíts, ami kívül van. Ruha, zsebpénz, tízórai vagy a bőrszín, hanem az, hogy milyen értékek vannak belül” – mondta a politikus, aki az együttműködéssel megvalósuló felzárkóztatás jó példájának nevezte az Arany János Általános Iskolában folyó nevelőmunkát. A 220 diákot oktató Komárom-Esztergom megyei intézmény pedagógiai programjának lényege az integrált nevelés és a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi felzárkózásának segítése – közölte a város sajtófelelőse. **Takács István** tájékoztatása

szerint a tanulók 40 százaléka cigány származású, 60 százaléka a többségi társadalomhoz tartozó gyermek, nagy részük halmozottan hátrányos helyzetű.

A sajtófelelős közlése szerint az iskola eredményes integrációs programot valósít meg. Az intézmény igazgatója, **Baranya István** és tanára, **Sztojka Attila** egyedülálló programot dolgozott ki a szülők és a roma tanulók oktatási és nevelési feladatokba történő bevonására.

A roma tanulók integrációjára indított program az egyik kiindulópontja Esztergom integrációs programjának, amely ösztöndíjat kínál cigány diákoknak a középiskola elvégzéséhez, valamint munka mellett képzési lehetőséget nyújt az iskolát nem végzett romák számára – fűzte hozzá a sajtófelelős.

A 70 éves Arany János Általános Iskola felújított épületben kezdheti a 2010–2011-es tanévet. Az intézményt **Székel János** püspök és **Kiss-Maly László** esperes áldotta meg.

ROMA DIÁKOK SZÁMÁRA HIRDET ÖSZTÖNDÍJAT AZ MNB

❖ A Magyar Nemzeti Bank ösztöndíjpályázatát hirdet nappali tagozaton tanuló, kiemelkedően tehetséges roma diákok számára. A pályázattal a jegybank három felsőfokú, tanulmányait valamely pénzügyi/gazdasági intézmény alapszakán kezdő diák tanulmányainak anyagi támogatását vállalja.

A Magyar Nemzeti Bank fontos feladatának tartja, hogy törvényben rögzített alapfeladatain túl, társadalmi felelősségvállalása részeként, felhívja a figyelmet a hátrányos helyzetűek problémáira és kiálljon az esélyegyenlőség elve mellett. Ennek keretében évek óta elősegíti a tehetséges, roma származású fiatalok közép és felsőfokú iskolai teljesítményének elismerését, lehetőséget biztosít számukra a kötelező, vagy önszorgalomból kezdeményezett szakmai gyakorlat eltöltésére is. Az ösztöndíjprogram keretében a

bank összesen 14 diákot támogat. Az ösztöndíjjal elsősorban a hátrányos helyzetű, vidéki településekről érkező, roma identitásukat vállaló diákok számára szeretnének segítséget nyújtani, így ezen feltételek az elbírálás során előnyt élveznek. A pályázatra azon tanulók jelentkezését várják, akik a 2010/2011-es tanévben kezdik meg felsőfokú alapfokú tanulmányukat valamely pénzügyi/gazdasági oktatási intézményben. A pályázat elbírálását követően három diák számára nyílik lehetőség a programban való részvételre.

L.L. JUNIOR FERGETEGES BULIT ADOTT A BONYHÁDI ROMANAPON

❖ Végig sok volt az érdeklődő a cigány kisebbségi önkormányzat romanapján, de a legtöbb nézőt **L.L. Junior** fellépése és a tűzijáték vonzott. Első napon a németkéri futbalcsapatot kihívta, aztán 5–4 arányban le is győzte a roma válogatott. Másnap gazdag kulturális programmal készültek, a már említett koncert mellett több helyi és környékbeli amatőr csoport számára biztosítottak fellépési lehetőséget. Áadták a cigány kisebbségi önkormányzat által alapított közéleti díjat is. A másik díjazott **Orsós Józsefné** pedagógus, aki volt gyermekvédelmi felelős és a cigány önkormányzat alapító tagja. Sok gyermek nőtt fel a keze alatt, sokat tett értük, mondta **Pongó Ignác**, a cigány önkormányzat elnöke. Hozzátette, körülbelül 7–800 ember számára főztek háromféle pörköltet. Este, a koncerten, tűzijátékon legalább ezerötszázan voltak.

AZ ÁROKTŐI SZAPPANOPERA

♣ Színészekből, társadalomkutatókból, drámapedagógusokból álló csapat vállalkozása két hétfő tartó interaktív színházat varázsolt Ároktőre, az 1200 lelkes borsodi kis faluba az alkalmi társulat, amelyet Schilling Árpád irányított.

Nem ez volt az egyetlen eset, amikor az ároktőiek saját magukra ismertek a színpadon megjelenített történetben. Nem véletlenül, hiszen ez az előadás speciálisan nekik készült, egyúttal róluk szólt. Sőt velük együtt valósult meg. A menyegzői jelenetben például a polgármester asszony játszotta az anyakönyvvezető szerepét, a táncra perdülő nász népet a nézők alkották, a határozott polgárőr szerepében pedig Kalóz Attila, az ároktői polgárőr egyesület elnöke domborított.

Az Új Néző elnevezésű projekt valójában a színházi

neveléssel foglalkozó Káva Kulturális Műhely által kezdeményezett kísérlet: talán az „interaktív színház” definíció áll a legközelebb ahhoz, amit a résztvevők Ároktőn és a szintén borsodi Szomolyán próbálnak megvalósítani. A programot, amely egy amerikai alapítvány (Trust for Civil Society) és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósulhatott meg, úgy kell elképzelni, mint egy színészekből, drámapedagógusokból, dokumentumfilmekből, és társadalomkutatókból verbuválódott alkalmi csapat konzorciális együttműködését.

A két helyszínt a projektben részt vevő – fiatal kutatókat tömörítő – AnBlok Egyesület választotta ki.

– Ároktőn soha nem volt romatelep, közelebb éltek egymáshoz a romák és nem romák, így aztán magas a vegyes házasságok aránya, ráadásul mindannyiukorsa hasonlóan alakult a ko-

rábban biztos megélhetést nyújtó helyi TSZ megszűnésével – mondja Horváth Kata. – Szomolyán a lakosság alig 20 százaléka roma, jó részük betelepült, és sokkal erősebben elkülönülnek a nem romáktól, mint az ároktőiek.

Az Új Néző Színház csapata nem azzal a szándékkal ásta be magát hetekre a két faluba, hogy megoldják a romák és nem romák közötti konfliktusokat. Viszont abban bizakodtak, hogy amit kínálni tudnak, az egyformán érdekes lehet romák és nem romák számára.

A legfőbb célunk a közösségépítés – mondja Takács Gábor, a Káva Kulturális Műhely vezetője. Színházi és drámapedagógiai eszközökkel igyekszünk a nézőket minél aktívabban bevonni egy fiktív történetbe. Megpróbáljuk rávenni őket, hogy foglaljanak állást egy-egy kérdésben, érveljenek egy-egy szereplő mellett, sőt akár bújjanak is bele a bőrükbe.

A sztorit a Káva színész-drámatanárai és a Schilling Árpád vezette Krétakör alkotói közösen találták ki. A családtörténet egy falun élő házaspárnak és a gyerekeiknek a sorsfordító pillanatairól szól. A koncepció szerint az alkalmi társulat estéiről estére újabb fejezetekkel rukkolt elő, miközben a szereplők napról napra nehezebb döntési helyzetekbe kerülnek. Először az a tét, hogy mire költsék a menyasszonytáncban összegyűlt pénzt. Később olyan kérdésekre kell választ találniuk, hogy mit kezdenek a fejükre omló adósságokkal, meddig vehetik igénybe a rokonaik segítségét, vállalhatnak-e feketemunkát a családjuk eltartása érdekében.

Az alkalmi társulat két-két hétre költözött le előbb Ároktőre, majd Szomolyára, ahol igyekeztek belefolyni a települések mindennapi életébe. Ároktőn például, mint valami táborlakók az iskola tornatermében és az orvosi rendelőben laktak. Az első héten a színészek – Bori Viktor, Gyombolai Gábor, Romankovics Edit és Terhes Sándor – jártak-keltek a faluban, ismerkedtek a helyiakkal, próbáltak a második héten tartandó előadásokra, amelyeket a régi iskola udvarán tartottak. A társulat drámapedagógusai már az első naptól megindították a gyerekfoglalkozásokat, ezekre először 10–15-en jöttek el, később napról napra többen csatlakoztak a csapathoz. A társadalomkutatók interjúkat készítettek a helyiakkal, a történeteket pedig egy filmes csapat kamerával rögzítette.

Összeállítottuk az MTI, Romnet, TEOL és az Újpesti Napló hírei alapján.

AROMA KIÁLLÍTÁS: MEGHALADNI AZ ELŐÍTÉLETEKET

♣ Ott, ahol négy éve elvadult tüntetők rohamozták meg az MTV székházat, most roma köztéri kiállítás nyílt. A Szabadság téren kilencvennél is több tablókép dolgozza fel a cigányéletet. A galériában bemutatnak egy csokorra valót azokból az alkotásokból, amik romák kezét dicsérik, és a roma világlátást mutatják be egyúttal a budapesti Szabadság téren, egészen szeptember 2-ig. A speciális világitásnak köszönhetően éjszaka is látogatható tárlat három részre oszlik: az elsőben az utóbbi négy évtized magyar roma festőinek legérdekesebb műveit vehetjük szemügyre, a következőben a Chachipe Diák (a cachipe romani nyelven igazságot, valóságot jelent) nemzetközi fotópályázat anyagából válogattak, az utolsó pedig Terri Potoczna, a London-

A pipás vajda

ban született, lengyel származású brit művész koncepciója, aminek során mai magyar romák válnak híres Vermeer és Caravaggio képek főszereplőivé. Az alkotások a lehető legszélesebb mezsgyén mozognak mind a témák, az eszközök, mind a nézőre való hatás tekintetében: A pipás vajda című szürreális álomterepre merészkedik, a másik az alvilágot ábrázolja egy sűrű és összetett grafikán, de az mindegyikről elmondható, hogy egészségesen romboló hatással van a romák irányába táplált sztereotípiákra. Hiszen remekbe szabott képeket látunk, amiket mégiscsak cigány művészek készítettek. Magáért beszél a kiállítás beharangozója is: „Ha kulturális élmény hatása alá kerülünk, ha a művészet esszenciáján, ízein keresztül látjuk a világot, képesek vagyunk meghaladni előítéleteinket, közelebb kerülünk egymáshoz és a valóság is teljesebb, izgalmasabb arcát mutatja felénk.”

A hónap hírei • A hónap hírei

Árvíz utáni újjáépítés

Az elmúlt hetekben megrendülve láttuk nap, mint nap az árvíz sújtotta területeken élő családok százainak nincstelenségét és kilátástalanságát. A kormány, a segélyszervezetek és magánszemélyek adományainak köszönhetően megkezdődött az árvíz utáni újjáépítés és helyreállítás. A kormányzat felelős tisztviselői az árvíz sújtotta területek bejárása során több alkalommal adtak tájékoztatást az aktuális Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kérdésekről.

Dr. Bakondi György, az árvízi védekezés irányítására kinevezett **miniszeri biztos** tájékoztatott, hogy megyei szinten **Csőbör Katalin** és **Mengyi Roland** országgyűlési képviselőket bízta meg

A bejáráson jelen volt **Farkas Flórián** roma támogatásokat felügyelő miniszeri biztos, a Lungo Drom elnöke is, aki úgy nyilatkozott: számára legfontosabb feladat most Borsodban a ki-

az újjáépítések felügyelésével. Mint a főigazgató elmondta, a szakminiszterek döntése értelmében, a borsodi újjáépítéseket felügyelni és koordinálni fogja a megyei katasztrófavédelem- és rendőr-főkapitányság, valamint a regionális államigazgatási hivatal is.

Csőbör Katalin és Mengyi Roland megyei országgyűlési képviselők, akik helyismeretükkel segítik a károk felmérését, az újjáépítés koordinálását, hangsúlyozták, hogy valamennyi illetékes tisztában van a problémák nagyságrendjével és nagyon sokan dolgoznak annak érdekében, hogy minél előbb megoldódjon az érintett lakosság problémája és fedél kerüljön a rászorulóknak feje fölé.

sebbség és többség között „mesterségesen gerjesztett” feszültségek megelőzése, valamint a romák bevonása az újjáépítési munkákba.

Pintér Sándor belügyminiszter korábban négy karitatív szervezettel írt alá megállapodást, hogy az árvíz utáni újjáépítésben segítsenek. Bakondi György katasztrófavédelmi vezető elmondása szerint, az állam által felajánlott több mint 3,1 milliárd, illetve a segélyszervezetek által összegyűjtött csaknem 2 milliárd forint elég lesz arra, hogy minden bajbajutottnak segítsenek.

Edelényben és Felsőzsolcán már százmilliókat költöttek a karitatív szervezetek az árvíz utáni újjáépítésre a begyűjtött adományokból. A katasztrófavédelem és négy

segélyszervezet vezetői folyamatosan egyeztetnek arról, hogyan halad a munka. A rászorulóknak pénzt ugyan nem kapnak, ám a házuk újjáépítéséhez szükséges minden segítségre számíthatnak.

Habsburg György, a Magyar Vöröskereszt elnöke tájékoztatása szerint csaknem 1 milliárd forint támogatást gyűjtöttek össze, amely nagy segítséget nyújt abban, hogy a helyreállító munkákat hamar el tudták kezdeni.

A Vöröskereszt munkatársainak a legtöbb dolga Borsod-Abaúj-Zemplén megyében van, Edelényben 150

családi házat és egy átmeneti otthont újítanak fel. Főként építőanyagot szállítanak a rászorulóknak, és segítenek a kivitelezésben.

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet 700 családnak juttatott el támogatást, az összegyűlt 500 millió forintból, ez körülbelül az összeg felét jelenti. Elsősorban építéssel, illetve az ingóságok pótlásával segítenek az arra rászorultaknak.

A Katolikus Karitászt eddig 100 épület helyreállításában működött közre, a Baptista Szeretetszolgálat pedig az ingóságok pótlásában és a tanévkezdésben se-

gít az árvízkárosult családoknak.

A kormány összesen 349 épület lakóinak ad állami támogatást, a vonatkozó kormányrendelet alapján 3 milliárd 170 millió forintot, meghatározott feltételek szerint.

A felsőzsolcai bejárás során **Illés Zoltán**, a Vidékfejlesztési Minisztérium környezetvédelmi, természet-

Magyarországon – mondta az államtitkár.

Illés Zoltán kezdeményezte egy borsodi miniszteri biztos kinevezését az árvíz sújtotta területre. A borsodi újjáépítési biztos dolga az lesz, hogy a helyszínen tartózkodjon éjjel-nappal, tárgyaljon a földtulajdonosokkal, s intézze az adminisztrációs ügyeket – mondta az államtitkár.

védelmi és vízügyi államtitkára beszámoltatta a megjelent vízügyi szakembereket, vezetőket, szakértőket és állami tisztviselőket.

Mint az államtitkár fogalmazott: ha most jönne az árvíz, fel kellene robbantaniuk az M30-as elkerülő utat vagy átvágni az autópályát, hogy megvédjük a borsodi térséget. Ha fél éven belül jön az újabb nagy árhullám, lesz időnk átereszeket építeni az út alatt, s így másfelé elvezetni a vizet. Ha még több „nyugalmi idő” állna rendelkezésünkre, kialakíthatjuk azt a nyolc záportározót, ahová baj esetén terelhetjük a folyók vizét Észak-

Az árvíz sújtotta területek megtekintésekor külön megköszönte Farkas Flórián romaügyi miniszteri biztosnak, hogy segített lobbizni a tárca vezetőjénél, s egyben közölte: „akár magyar, akár roma”, mindenkinek lesz munka az építkezéseken.

Rácz Miklós, az Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság vezetője tájékoztatása szerint a szükséges nyolc vésztározó építéséből mind eddig háromnak van már terve és engedélye. S bár a tározó megépíthető másfél év vagy jobb esetben egy év alatt, ami a vonatkozó területet illeti a legnagyobb

probléma, hogy esetekben gyakran több mint háromszáz magántulajdonossal kellene megegyezni, amely alkudozás, megegyezés éveig is elhúzódhat.

Mayer András, a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. gyorsforgalmi igazgatóságának vezetője tájékoztatása szerint mintegy egymilliárd forintba kerülne átereszeket építeni a Miskolcot és Felsőzsolcát is elkerülő M30-as út alá. De ez attól is függ, hogy hány áteresz kellene, s milyen azok átmérőjűek lennének. Hangsúlyozta, hogy tervek még nem készültek ennek kivitelezéséhez.

szatartják. Ez a tétel tízmilliárdos nagyságrendű, s a fele is fedezné az árvízvédelmi munkákat Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Véleménye szerint szükség esetén a minisztérium vagy az ország költségvetéséből kellene megelőlegezni a vésztározók és átereszek építésének költségét, mert az erre szánt uniós források nehezen lehívhatók.

Illés Zoltán államtitkár menesztette az Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség vezetőjét, Pintér Istvánt, többek közt amiatt, mert az árvíz óta

Illés Zoltán államtitkár összegzése szerint a tározókkal együtt mintegy ötmilliárd forint szükségeltetik. Szerinte az erre szánt pénz előteremtésére egyik lehetséges módja: a vásárlók által a műanyag palackok után befizetett termékdíjakat kellene az eddiginél hatékonyabban beszedni a gyártóktól, jelenleg ugyanis minden tíz forintból legfeljebb egy-kettő folyik be a költségvetésbe, a többit a palackozók újrahasznosítás címén visz-

is adtak ki vízjogi engedélyt a veszélyeztetett területre. A felügyelőség új vezetője **Kopácsi Éva**, aki eddig is a szervezetnél dolgozott. Tőle az államtitkár elvárása az, hogy árvízi területre ne adjanak ki engedélyt építkezésre.

Az államtitkár kiemelte, hogy országos szinten mindösszesen kettő, a nyíregyházi és a debreceni felügyelőségek vezetője marad a helyén, a többieket menesztte hivatalukból.

Miért nincs a cigányoknak történelemtudatuk?

Nem ismerhetjük meg a romák kultúráját anélkül, hogy ne ismernénk a történelmüket, csak hogy ez a történelem – lévén a roma kultúra írás nélküli – láthatatlan. Egy vezető történész kérdezte egyszer tőlem, hogy miért nincs a cigányoknak más európai népekhez hasonlóan történelemtudatuk. Azért – mondtam –, mert ez egy szóbeli kultúra, amelyben másképpen alakul az emlékezet, az időhöz és a térhez való viszony, ami sok egyéb mellett az adott kultúrának a történelemmel való kapcsolatát is meghatározza. (S közben arra gondoltam, megint egyszer kiderült, hogy az írásos kultúrában felnőtt, szocializálódott, tanult szakembert meglepi, hogy létezik az övétől eltérő időfelfogás, kollektív emlékezet.)

Az írásos kultúrákban az emlékezés a múlt tudatosulása. Az átélt események, történetek egy részét leírják, időpontokhoz kötik, majd ezek egy további része később igazodási ponttá válik. Így születik a történelem. „Ahol nem lehet kalkulálni, ott kénytelenek vagyunk sejtetni. A fizikai világ valóságának kifejezése és az emberi szellem valóságának megjelenítése között épp olyan kontraszt áll fenn, mint a marós és a hegedűkészítő munkája között: mindketten milliméterpontosan dolgoznak, de a marós precíz mechanikai eszközöket hasz-

nál, míg a hegedűkészítőt elsősorban fülének és ujjainak érzékenysége irányítja” – írja Bloch.

A maróstechnika fejlődik, egyre tökéletesebb, hatékonyabb lesz, míg a hegedűkészítésben ma is a 17. században élt Stradivari viszi el a pálmát. A hegedűkészítő munkája megfelel a struktúrájukat évszázadokig megőrző szóbeli kultúrák fogalomalkotó, elsősorban a biológiai szenzorokra épülő ismeretszerző aktivitásának, a marósé pedig a folyton fejlődő, változó, gyarapodó vagy éppen hanyatló írásos kultúrák civilizációjának, amit jól

Alkudozó, házaló cigány

lemérhetünk a technikai civilizáció gyorsuló ütemű fejlődésében.

Fel kell tételeznünk, hogy az Európába érkezéskor érzékelt új környezet új életstratégiákat hívott életre a romák körében, de ennek a stratégiaváltásnak a mikéntjével nem lehetünk teljesen tisztában, hiszen nincsenek ismereteink a cigányok korábbi viszonyairól, a máshol követett stratégiákról. Valószínű, hogy hosszabb időt, hozzávetőleg egy évszázadot töltöttek a Balkánon azok, akik a 15. század elejétől a közepéig bejárták Európát. (Jelentős hányaduk ott maradt, ma is elmond-

hatjuk, hogy ott él Európa legnépesebb cigány csoportosulása. Különösen Románia, Macedónia és Bulgária, vagyis a kelet-balkáni régió figyelemre méltó ebből a szempontból, de élnek ma is nomád és félnomád közösségek Görögországban, Albániában és a volt Jugoszlávia egyes országaiban, majd innen keltek át jelentős számban Olaszországba. Ennek köszönhető, hogy ma Olaszországban él Európa legtarkább cigány népessége, és a lényegyet tekintve ebből fakad az a konfliktus is, amely Romániának és Bulgáriának az Európai Unióba való belépését köve-

Bihari – az ő nótája

Kiss Rezső: Cigány nő

tően alakult ki Olaszországban.)

A 15. század elején a Balkán-félszigetről kirajzó cigányok hozzávetőleg fél évszázad alatt eljutottak Európa minden zugába, ami az akkori közlekedési viszonyokat alapul véve figyelemre méltó mozgékonyaságról tanúskodik. Állítólag Franciaország területén találkoztak az Észak-Afrikából érkezett kálókkal, ez azonban csak feltevés, levéltári adatok nem támasztják alá. Egyáltalán ma már úgy látom, hogy nem teljesen helytállóak a cigányok Európába érkezésének körülményeit taglaló leírások. Túl sok a bizonytalanság, túl sok a korábban elhangzottak kritika nélküli elfogadása. Jó néhány állítás nincs összhangban a romani kultúráról mostanáig megszerzett ismereteinkkel. Ahogyan közeledünk a jelenhez, úgy erősödik a történetünkre vonatkozó leírások hitelességének valószínűsége, s ez természetes egy olyan kultúra esetében, amelynek az írás hiányán túl az is sajátja, túlélési stratégiájának része, hogy nem közöl információ-

kat magáról. „Tudjunk meg minél többet a gázdsookról, és áruljunk el minél kevesebbet magunkról!” – ez a hitvallás helyenként ma is él, kiváltképp ott, ahol szűken mérik a bizalmat.

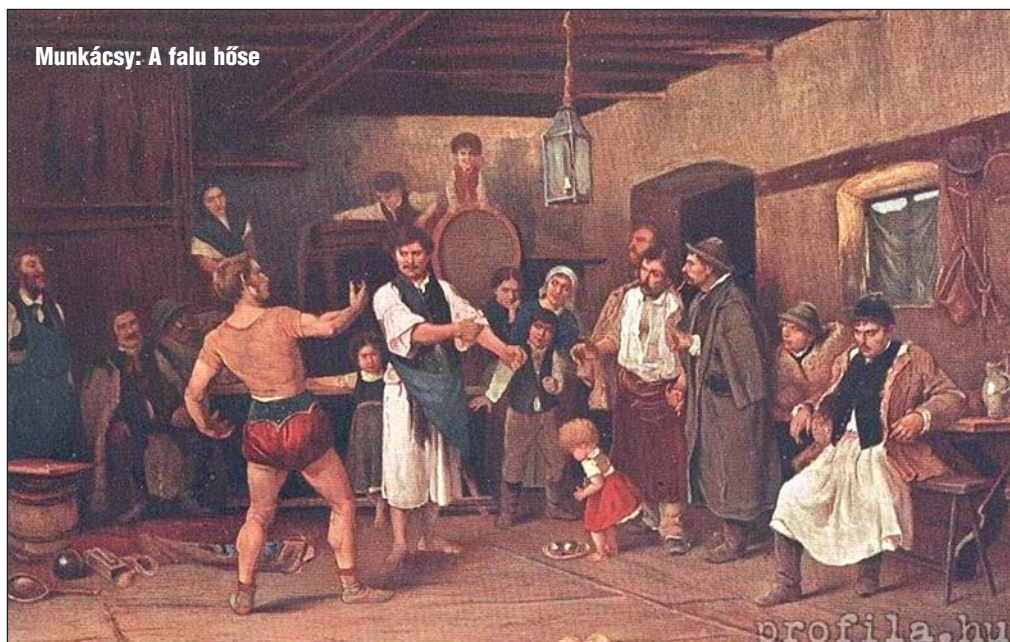
A közepkor végi, erősen vallásos Európa viszonylag jól fogadta a zarándokként bemutatkozó jövevényeket. Akkor kezdődtek a konfliktusok, amikor nyilvánvalóvá vált a két kultúra közötti mély szakadék, az az elementáris más-ság, amelyet a keresztény Európa sem tolerált. Tulajdonképpen ez volt az alaphelyzet, ebből eredeztethető mindaz, ami a cigányokkal és a cigányok körül történt azóta. Európa nyugati felén jellemző lett a kitoloncolás, majd amikor kiderült, hogy ez nem oldja meg a prob-

lémát (előfordult, hogy az államok oda-vissza toloncolták egymás területére a nem kívánt személyeket, illetve csoportokat, ami jelentős mértékben hozzájárult a később sikeresnek bizonyult láthatatlansági stratégiák kialakulásához). Ezt követték a bebörtönzések, kivégzések, olykor tömegesen. Előfordult, hogy tízezer embert akasztottak fel egyszerre. Voltak helyek, ahol az urak sportvadászatot rendeztek a cigányok „elejtésére”, tulajdonképpen lemészárlására. Miután ez is kevésnek bizonyult, kézenfekvőnek tűnt deportálásuk a gyarmatokra, ami látszólag megoldotta a cigányproblémát. A deportált cigányok nagy része Dél- és Észak-Amerikában kötött ki: voltak, akiket eleve oda szállítottak, és voltak, akik Afrikából keltek át. Ez az exodus óriási embervesztéssel járt, hogy mekkorával, arról csak sejtéseink lehetnek. Nem készültek leírások, nem volt drága a cigány élet.

Ma is jelentős cigány népesség él Braziliában, Mexikóban, az Egyesült Államokban és Kanadában. Figyelemre méltó az USA esete, ahol napjainkban kétféle cigány populáció található. Az egyik a gyarmatokra de-

portáltak leszármazottaiból tevődik össze. Ők ma is nomád életet élnek, komfortos lakókocsikkal járkálnak az ország útjait, leginkább kereskedelemről, rövid kifizetésű alkalmi munkákból tartják fenn magukat. A másik csoportosulás pedig azoké a civilizált, kisebb-nagyobb mértékben asszimilált közösségeké, amelyek a 20. századi kivándorlási hullámok hátán Európából kerültek az új világba. Szép számmal vannak köztük magyar cigányzenészek, akiknek ott teljesedett ki a karrierje, az ugyancsak kivándorolt jelentős létszámú magyar közösségnek köszönhetően.

A cigányok magyarországi története **Zsigmond király** 1422-ben Szepesváralján kiállított menlevelétől számítható. A menlevél kiállításának és kiadásának **Angus Fraser** angol történész által idézett körülményei arra engednek következtetni, hogy kedvezményezettjei mások, mint azok, akik a Nyugatot járták ebben az időben. A szerző a felmerülő nevek és szokások alapján feltételezi, hogy régi kapcsolatban állhattak a magyarokkal. Szerinte nem kizárt, hogy a nagyobb tömeget megmozgató hullám előfutárai voltak, de valóban lehetséges az is,

Munkácsy: A falu hőse

hogy ez a csoport egy nagyobb létszámú első hullámmal érkezett, ami azt jelentené, hogy mégiscsak igazak lehetnek azok a feltételezések, amelyek arra utalnak, hogy a cigányok már igen korán megérkeztek Magyarországra.

A menlevél Európában egyedülálló jogokat – szabad vándorlást és munkavégzést – biztosított az ország területén élő cigányoknak, ami egy erőteljes és hosszan tartó migrációs hullámot indított el minden irányból Magyarország felé. A középkor végi feudális államok határai gyakorlatilag teljesen átjárhatók voltak. A hűbéri államhatalom a kereskedelmi útvonalakat őrizte, leginkább azok vám-szedőhelyeit, szélesebb körű ellenőrzésre csak a háborúk vagy járványok idején került sor. Nagyrészt ennek köszönhetően jelentős volt ez idő tájt a különböző etnikumú csoportok, leginkább a háborúk elől menekülők vándorlása. Magyarországon is több ilyen csoport alapodott meg, köztük a cigányok, akik állítólag a török hódítók elől menekültek idáig. Ez a népesség nem egyszerre, nem egy tömegben érkezett, hanem térben és időben szétszórtan, már

akkor a máig jellemző kiscsoportos közösség-szerveződés keretei között. Ezt igazolja az a körülmény is, hogy nem Európa egy vagy két államát vették célba, hanem az összeset, s ezen Zsigmond király menlevele sem változtatott igazán, hanem némiképp befolyásolta is a vándorlás útvonalát. Egyes csoportok itt maradtak, mások továbbmentek. Olyanok is voltak, akik többször vissza-visszatértek, majd újra elmentek, aminek köszönhetően ma több helyen, még a Dél-Amerikában élő romák körében is fel-feltűnnek a magyar nyelv, illetve egyéb magyar kulturális motívumok nyomai.

Ennek a helyzetnek valószínűleg az volt a legfontosabb, a későbbiekre is kiható következménye, hogy folyamatosan át- és átrendeződtek a csoportközi viszonyok. Sajnos, a korabeli roma közösségek belső viszonyait ma már nem tudjuk rekonstruálni, hiszen az ismert leírások szerzői kizárólag a többséggel, leginkább annak hatásaival kialakult kapcsolatokra koncentráltak, a cigány közösségeken belül zajló történésekre nem fordítottak figyelmet.

Jelentősen befolyásolta, sőt, mondhatjuk, meghatá-

rozta a cigányok helyzetét, hogy Európa nyugati fele már akkor fejlettebb volt, mint a keleti. Az ottani feudális monarchiák már a 15. században a központosítás jegyében szervezték a társadalmakat, amelyek nem tudták elviselni a folyton mozgásban lévő, a hatalmat, államot elutasító, autonómiájukat feladni nem akaró, kezelhetetlen cigányokat. A kibékíthetetlen szembenállás konfliktusokat szült, amikből rendre a cigányok kerültek ki vesztesen. Nagyrészt ennek köszönhető, hogy a cigány közösségek nagyobbik része Kelet-Európában alapodott meg, ahol kisebb volt a két létforma közötti távolság, ennek megfelelően kisebb volt az elutasítás mértéke is.

Az európai társadal-

makban már akkor is a rend volt a legfőbb követelmény. A „rend” pedig mindig valakinek vagy valaminek az uralmát, a mások feletti hatalmát jelentette. Ez a valaki mondja meg, mit kell, mit szabad és mit tilos csinálni, ő szabja ki a jutalmat, a büntetést. Szükségszerűen beindul az érdekek harca, a küzdelem a pozíciókért, a hatalom morzsáiért, az erőforrások feletti rendelkezés lehetőségéért. Az ily módon kialakult, a hatalmi struktúrák által meghatározott rend nincs összhangban a természet törvényeivel.

A cigányság számára a túlélés egyik feltétele, hogy minél többet megtudjon a többség jogrendjéről, szokásvilágáról, gondolkodásmódjáról, de az ellenoldalt egyre önkényesebb és dölyfösebb intézkedései miatt még a látszólagos igazodás is egyre nehezebb. Az együttműködés taktikája azokon a helyeken bizonyult sikeresnek, ahol megtörtént a kapcsolatfelvétel, beindult a szociális integráció, a felek kölcsönösen megismerték, majd elfogadták egymás szokásait, értékeit.

Másképpen alakult azok helyzete, akik valamilyen oknál fogva kívül maradtak a többségi kultúra rendszerében. Ők valószínűleg meg Magyarországon a kívülállás

ségeket, érthetetlen anomáliákat, konfliktusokat generálva.

Olykor például előfordul, s ettől az egész közvélemény felbolydul, hogy teherbe

esik egy tizenhárom-tizennégy éves cigánylány, akinek az ő felfogásuk szerint még az iskolában volna a helye. Előfordul, hogy az „elkövetőt” felelősségre is vonja a puritán igazságszolgáltatás, amiről élvezettel és bőséggel tájékoztat a szenzációéhes sajtó. A valós helyzet azonban a következő: a cigány

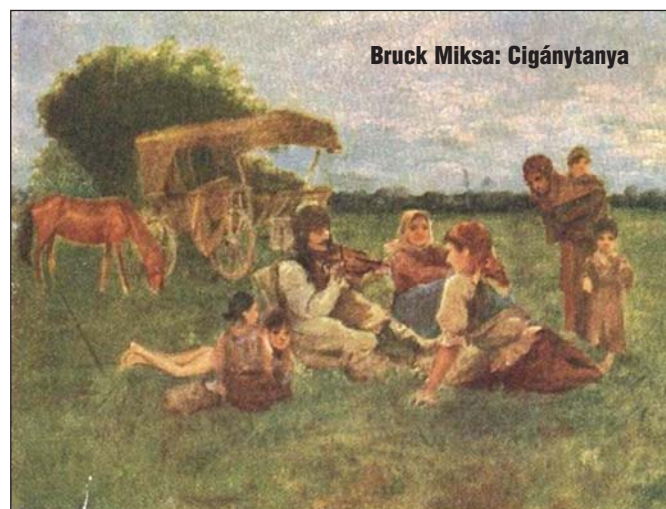
kultúráját, amelynek egyrészt a külső kapcsolatok minimalizálása volt a vezérmotívuma – csak akkor és annyi időre hagyták el saját biztonságos tereiket, amikor és amennyi ideig ez feltétlenül szükséges volt –, másrészt egy kiszámítható és elviselhető, rendkívül alacsony igénysszintű, ökonomikus életvitel által vált hosszú távon fenntarthatóvá. Nem voltak hatalmi struktúráik, a rendet az együttélésnek a természeti törvényekkel összhangban álló szokásai, normái garantálták, és ez mindaddig fennállt, amíg a 20. század közepén beindult kényszerasszimiláció az egészséget le nem rombolta. A reflexek, ősi szokások és tabuk azonban a felszín alatt megmaradtak, és időnként ma is előbukkannak, megmagyarázhatatlan feszült-

kultúrájának szerves része, hogy a gyermeket úgyszólván születésétől fogva felnőttként kezelik. Nem küldik át a másik szobába, vagy ki az udvarra, amikor a felnőttek beszélgetnek (ez jelenti azt is, hogy nem beszélnek olyan dolgokról, amelyek nem tartoznak a gyerekekhez), ismeretlen fogalom körükben a fenytetés. A gyermeknek többjogi jogai vannak a felnőttel szemben, viszont egy, a természet által motivált törvény írja elő a természetes dominanciaviszonyok betartását, és ez alapozza meg az utódnevelés mikéntjét. Meghatározó a személyes mintaadás, amiben kiemelt szerepe van a szülőknek, az idősebb testvéreknek, unokatestvéreknek, nagybácsiknak, nagynéniknek, és – saját tapasztalataim alapján – mindenekelőtt a

nagyszülőknek. Ez a hatás kitörölhetetlen nyomot hagy a felnövekvő nemzedék személyiségén, miközben tizenkét-tizenhárom éves korára megtanulja az életben maradáshoz szükséges erőforrások megszerzésének az előttük járó generáció által gyakorolt módját. Ezzel nagyjából egy időben – lévén egy mediterrán populáció – lezárul a fiatalok biológiai érése is, és ekkor a szülők előzetes vagy utólagos jóváhagyásával természetes módon kötnek házasságot, megelőzve a Freud által minden bajok okozójának tartott szexuális háttérű komplexusok kialakulását. Majd az első gyermek megszületésével le is zárul a felnőtté válás folyamata, és kezdődik minden előlről. Előfordul, hogy egy harmincéves embernek nyolc-tíz egészséges gyermeke van. Emlékeim szerint ebben a körben elenyésző volt a gyermekhalandóság.

A romani kultúrában létező tabuk három csoportját tartjuk számon. Funkciójukat meg lehet határozni külön-külön is, de nem érdemes, mert egy irányba mutatnak, részei a túlélési stratégiának. A három csoport közül az első a tisztasági tabuk csoportja. A test, a ruházat és a környezetnek mindenhol magukkal vitt része, a lakóteret tisztán tartásának tilalokkal tűzdelt szokásait tekinthetjük univerzá-

lis tabuknak is, hiszen valamilyen formában minden organikus kultúrában jelen vannak. Ugyanez érvényes az étkezési szokásokhoz kapcsolódó, ugyancsak az egészségvédelmet szolgáló szokások, tilalmak bizonyos csoportjára is. Itt azonban már megjelenik egy speciális, csak ebben a kultúrában létező tabu is, amelynek kifejezett funkciója a csoporthatárok védelme, és ezzel kapcsolatban utalhatunk arra a minden emberi közösségben meglévő normára, miszerint a közös étkezések az együvé tartozást erősítik. Ennek van egy paradoxonnak tűnő érdekessége: a közös étkezések tiltásának ereje mindig az érintett két csoport fizikai és kulturális távolságával fordítottan arányos. (A csoport tagja nem eheti meg azt az ételt, amelyet B csoport tagja készített.) Vagyis minél közelebb van egy adott csoport akár fizikai, akár kulturális értelemben, annál erősebb a tiltás, és ez racionális, ha figyelembe vesszük, hogy leginkább innen fenyegeti veszély a csoport integritását. A harmadik a nemiséghez, a férfi-nő kapcsolathoz kötődő, a családjogra is kiható tabuk csoportja, amelyben együtt jut érvényre egy kettősség: az egyik a csoportközi viszonyokat tartja karban az imént ismertetett módon, míg a másik egy új,

eddig nem tárgyalt funkció, a csoportkohézió, a feltétlen bizalom körülbástyázása oly módon, hogy kizárja még a lehetőségét is a félreérthető helyzetek kialakulásának. Ezek egyike, hogy egy felnőtt nő a férjén kívül más férfival csak tanúk jelenlétében beszélhet. Például ha egyedül van otthon a házasszonya (ami gyakran előfordul), és olyan látogató érkezik, akit mindenképpen fogadnia kell – például a postás vagy egy hivatalnok –, akkor áthívja a szomszédasszonyt, vagy behív egy olyan gyereket, aki koránál fogva már meg tudja ítélni, mi történik körülötte. Ha ez nem lehetséges, az udvaron, jól látható helyen fogadja a vendéget, de ha ez is akadályba ütközik, akkor nyitva hagyja az ajtót, és úgy helyezkednek el, hogy mindketten láthatók legyenek.

A sok száz éves egymás mellett élés egyrészt kitermelt egy olyan részleges, de mindkét etnikumot magában foglaló, a 20. századra kiteljesedő szociális integrációt, amely példátlan volt Európában, másrészt a cigányok (romok) specifikus kulturális evolúciója létrehozott egy minden tekintetben egyedülálló közösségi struktúrát.

A csoportthatárok szigorú védelme, illetve az ugyanerről a töről fakadó csoportközi összetartás helyenként belterjességhez vezetett. Jellemzőes csoportbetegségek alakultak ki, sokan jártak mankóval, tolókcocsival, de érdekes módon – emlékeim szerint – csak a férfiakat sújtotta ez a betegség. Innen ered a körünkben gyakori *Bangó* (eredetiben *Bango*, jelentése görbe, sánta) családnév. Természetes módon múlt ki az a csoport vagy közösség, amely nem tudott ezen időben változtatni. Ismertem olyan csoportot, amelynél a vegyes házasságok szokásának felbukkanása oldotta meg ezt a problémát. Más csoportok a házasságkötési szokásokat szabályozó normarendszerrel érték el ugyanezt a hatást. Az első házasságot rendszerint követték a párhuzamos és csereházasságok.

A párhuzamos házasság azt jelentette, hogy a vőlegény csoportjából további vőlegények választottak menyasszonyt ugyanabból a csoportból. A csereházasság pedig ennek a fordítottja: az eredeti, az első házasság női tagjának csoportjából származó vőlegény vagy vőlegények választottak menyasszonyt az első házaspár

férfitagjának csoportjából. A csoportok létszámától függően lehetett az ily módon megkötött házasságok száma kettő, három, négy vagy akár öt is, de általában az volt a jellemző, hogy több irányban alakultak ki az ilyen típusú, a kettős csoporttagságokat, a csoport-

zajló folyamatról beszélhetünk, amely a gének szóródását s egyben a csoportthatárok védelmét is szolgálta.

Ez a rendszer kívülről nézve bonyolultnak, nehezen áttekinthetőnek tűnhet, a valóságban azonban egyszerű, világos szabályok szerint szerveződő, célirányos és

Kecskemét – cigány tanya

közi szövetségeket megalapozó kapcsolatok. Ennek eredményeképpen többnyire előállt egy olyan helyzet, hogy az érintett csoportokban szinte mindenki mindenkinek a rokonává lett, ezért a következő generáció a rokonházasság tilalma miatt már kénytelen volt másfelé párt keresni. Ez minden generációváltásnál megismétlődött, s mivel a különböző csoportokban más és más időben történt meg a generációváltás, szünet nélkül

komplex képződmény volt, amely lényegében kétféle kapcsolat-típust ismert: a lakóhely szerinti és a rokonit. A lakóhely szerinti kapcsolat sohasem terjedt túl a szükséglet szerinti közös akciókon, következésképpen itt nem indulhatott be a transzformáció, viszont a helyhez kötöttsége miatt állandó, generációkon átívelő volt. A másik, ennél sokkal erőteljesebb kapcsolattípus a párhuzamos és csereházasságok által megerősített, kettős csoporttagságokkal átszőtt rendszereket, szerencsés esetben hálózatokat hozott létre. Minden csoport tagja volt egyrészt egy ilyen szoros kapcsolatokat ápoló rokon hálózatnak, amelyben helyenként szinte elmosódtak a csoportthatárok, és tagja volt egy lakóhely szerinti, lazább kapcsolatokat fenntartó, funkcionális közösségnek. Ha véletlenül valamely csoport nélkülözötte a két hálózat valamelyikét, az vagy integrálódott valamely ép közösségbe, vagy szétszóródott, és részenként integrálódott. Szelekciós elv volt ez: csak az életképes, erős közösségek maradhattak

Szászváros – sátoros cigányok

Adler

Sátoros cigányok.

PROFILA.hu

együtt. Lényeges szempont viszont, hogy az elutasítás ugyanolyan fontos rendszerképző eleme volt ennek az integrációnak, mint az elfogadás.

Talán könnyen belátható, hogy ez a rendszer nem volt, nem lehetett statikus, hiszen a körülmények alakulása, leginkább az erőforrásokhoz való hozzáférés változó lehetőségének függvényében a rendszernek is változnia kellett. Változhatott az életstratégia, az életforma, a kulturális arculat – ilyen típusú változás következett be a kézműves mesterséget gyakorlóknál, amikor a korszerű tömegtermelés kiszorította termékeiket a piacról –, csak egy dolog nem változhatott: az imént felvázolt közösségi

struktúra, amely útját állta a hatalmi-politikai intézmények, a bürokrácia kialakulásának.

Ez a közösségi struktúra leginkább a klasszikus ös-közösségi társadalmak rendszereivel vethető össze. A benne élők létfenntartó tevékenységei nagyjából a tulajdon tartományán kívüli erőforrásokra irányultak, ennek hagyománya sok helyen ma is él; gombák, gyógynövények, vadon termő gyümölcsök, bogycsók és egyéb termékek, például vetőmagként hasznosuló makk gyűjtögetésének formájában. Ahol lehetőség nyílt a fokozatos átmenetre, ott lépésről lépésre kialakultak és fixálódtak az erőforrások megszerzésének a társ-kultúra tulajdon-szempon-tú törvényei-nek is megfelelő módjai (kereskedelem, bér-munka, háziipar stb.). Konfliktusok ott keletkeztek és keletkeznek ma is, ahol az azonnali, fokozatok nélküli átváltozást várta el az intoleráns többségi akarat. A hagyományos közös-

ségi struktúrának keretet adó telepeket felszámolták, az évszázadok alatt begyakorolt és bevált életforma oka-fogyottá vált. A tudat mélyén munkáló reflexek azonban megmaradtak, helyenként ma is hatnak, miközben az általuk okozott konfliktusok megoldásának módozatai még nem alakultak ki.

A szóbeliség-írásbeliség, a kollektív emlékezet, az időhöz való viszony, a ciklikus és lineáris időfelfogás, min-den-nek a tulajdonnal, a gazdasággal való kapcsolata egyetlen problémának a különböző aspektusai. A közvélemény számára még nem ismert ez a jelenség, a tudományos közgondolkodásban éppen napjainkban zajlik az elterjedése. A történelemtudat hiánya valamiféle fogyatéknak minősül a közfelfogásban. Amely közösségnek nincs történelemtudata, az alsóbbrendű. Velünk kapcsolatban így szól a verdikt: a cigányok annyira alsóbbrendűek, hogy még történelemtudatuk sincs. Igaz, ma

már van szakirodalma a cigányok kollektív emlékeztetének, ez azonban magyarul még nem elérhető. **Horváth Kata** és **Kovai Cecília** a „cigányos beszéd”-ben keresi a cigány kollektív emlékezet lenyomatát. **Jane Dick Zatta** a szóbeliség-írásbeliség szembeállítására révén kíván eljutni a keresett igazsághoz. Nehezíti a helyzetet, hogy mostanáig egyetlen kutató sem birtokolta, ma sem birtokolja a belülről látás képességét. (Talán azoknak sikerült ez leginkább, akik beházasodtak egy-egy cigány közösségbe.) Márpedig a belülről látás képességére szükség lenne e kérdések, fogalmak megfejtéséhez. Talán nem követünk el baklövést, ha ezért azokhoz a kútfőkhöz, részben klasszikusokhoz fordulunk segítségért, akik általában a kollektív emlékezettel, illetve társtudományaival foglalkoznak.

Romano Rác Sándor
Magyar Szemle, 2010. június

ROMANO RÁCZ SÁNDOR

(1940, Ecseg). Írói nevén: Romano Rác Sándor. Volt segédmunkás, mezőgazdasági bér-munkás, gyári munkás, kőműves, termelésirányító, műszaki ellenőr, műszaki előkészítő, zenész. A rendszerváltás időszakában rövid időt töltött a cigánypolitikában, majd 1992-től 2004-ig az ELTE Neveléstudományi Tanszékén egy cigánypedagógiai szakcsoportot vezetett. Jelenleg nyugdíjas óraadó ugyanott. F.m.: *Néma gyerekek is értse a szavát* (In: *Gyerekcigány*, szerk.: Farkas Endre, 1994.), *Kárpáti cigány-magyar szótár és nyelvtan* (1994), *Romanyelv-ismeret* (In: *Megközelítések*, szerk.: Nahalka István, Torgyik Judit, 2004), *Rejtett örökségünk* (In: *Milyen a gyerekcigány?* Szerk.: Szabolcs Éva, 2007), *Cigány sor* (szociográfia, Magyarország felfedezése sorozat, 2008), *Közösség és emlékezet* (In: *Cigányokról másképpen*, szerk.: Boreczky Ágnes, 2009). Budapestért díjat 2003-ban kapott.

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2010

Szeptember 3-án zárul a kisebbségi önkormányzati választás második fontos szakasza: a kisebbségi képviselőjelöltek bejelentése.

Az októberi kisebbségi önkormányzati választáson mintegy 230 ezer kisebbségi választópolgár jogosult arra, hogy kisebbségi jelöltként induljon, vagy szavazzon a kisebbségi jelöltekre. A kisebbségi választói jegyzéken szereplő választópolgárok száma országosan 1545 településen 228 084 fő, melyből a cigány kisebbségi választói jegyzéken szereplők száma 133 514 fő.

Képviselőjelölt állítása

A választáson a választási bizottsághoz bejelentett és nyilvántartásba vett jelölő szervezetek által állított jelöltek indulhatnak. A választáson csak olyan személy lehet jelölt, aki az adott kisebbség kisebbségi választói jegyzékében szerepel, akár azon a településen, ahol jelöltként indul, akár más településen.

Nem lehet jelölt a Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja szolgálati jogviszonya fennállása alatt, de akkor sem, ha a szolgálati jogviszonya három évnél nem régebben szűnt meg. Erről a jelöltnek írásban kell nyilatkoznia.

A jelölteket **2010. szeptember 3-án 16.00 óráig** lehet bejelenteni a helyi választási bizottságnál. A bejelentést az **EK** jelű formanyomtatványon kell megtenni.

Ha a jelölt kéri, hogy nevét a kisebbség nyelvén is feltüntessék a szavazólapon, az EK nyomtatványhoz csatolni kell az **N** jelű nyomtatványt is.

A jelöltet a helyi választási bizottság a bejelentését követő 2 napon belül veszi nyilvántartásba.

Ha a választópolgárt több helyen is jelöltek ajánlották, legkésőbb 2010. szeptember 7-én 16.00 óráig kell nyilatkoznia arról, hogy melyik jelölést fogadja el.

A jelöltnek nyilatkoznia kell arról, hogy

- a) a kisebbség képviselét vállalja,
- b) a kisebbségi közösség nyelvét ismeri-e,
- c) a kisebbségi közösség kultúráját és hagyományait ismeri-e,
- d) korábban volt-e más kisebbség kisebbségi önkormányzatának tagja vagy tisztségviselője.

A jelölt választójogát a helyi választási bizottság a jelölt lakóhelye szerint illetékes helyi választási iroda vezetőjének megkeresése útján ellenőrzi, aki tájékoztatja a helyi választási bizottságot, hogy a jelöltként bejelentett személy szerepel-e a kisebbségi választói jegyzékben.

EK

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS

1

KISEBBSÉGI KÉPVISELŐJELŐLT BEJELENTÉSE

A települési kisebbségi önkormányzati képviselők				
--	--	--	--	--

évi választásán kérem

[illegible]

☐ nyilvántartásba vételém

☐ nyilvántartásba vett adataim módosítását

(csak az (1) és a módosítással érintett pontot kell kitölteni)

(1) A jelölt

Családi neve: | | |

utóneve(i):

(2) Kérem a nevem kisebbségi nyelven történő feltüntetését a szavazólapon, ezért mellékelten csatolom az N jelű nyomtatványt ☐

☐

(3) A jelölt személyi azonosítója:

(4) A jelölt lakcíme:

a) postai irányítószám: | | | | |

b) település + kerület: |

c) közterület neve, jellege (út/utca/tér/stb.), házszám, épület, lépcsőház, szint (fsz., emelet stb.), ajtó:

A horizontal number line with 20 tick marks, labeled from 0 to 19. The line is used for plotting data points.

[illegible]

faxszám: _____

e-mail cím: _____

EK**KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS****2**A jelöltet állító jelölő szervezet(ek) száma:

A jelöltet állító jelölő szervezet(ek) hivatalos neve (közös jelölt esetén a jelölő szervezetek neve az alábbi sorrendben lesz feltüntetve a szavazólapon):

Képviselőjének
aláírása:

1	 	
2	 	
3	 	
4	 	
5	 	

Kelt:,

a jelölt aláírása

EK**KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS****3****A jelölt nyilatkozatai**

Kijelentem, hogy választójoggal rendelkezem, és a jelölést elfogadom.

Nincs olyan tisztségem, amely összeférhetetlen a települési kisebbségi önkormányzati képviselői megbízatással, illetőleg megválasztásom esetén a települési kisebbségi önkormányzati képviselői megbízatással összeférhetetlen tisztségemről lemondok.

.....
saját kezű aláírás

Kijelentem, hogy a kisebbség képviseletét vállalom,

- ☐ a kisebbségi közösség nyelvét ismerem,
☐ a kisebbségi közösség kultúráját és hagyományait ismerem.

Korábban más kisebbségi kisebbségi önkormányzatának

- ☐ tagja vagy tisztségviselője nem voltam
☐ tagja vagy tisztségviselője voltam.

.....
saját kezű aláírás

ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS

(1) Jelölt kisebbségi nevének bejelentése

családi neve: _____

jelölt aláírása

(2) Jelölő szervezet kisebbségi nevének bejelentése

a jelölő szervezet törvényes vagy meghatalmazott képviselője

II. Roma Kupa Kisvárdán

Második alkalommal rendezte meg a Kisvárdai Cigány Kisebbségi Önkormányzat a Bessenyei György Gimnázium és Kollégium sportpályáján a Roma Kupa kispályás labdarúgó tornát. A tucatnyi csapat részvételével megrendezett tornán küzdelmes mérkőzéseken született meg a torna győzelem – tájékoztatót a torna fő szervezője, **ifj. Lakatos István**.

A csapatok 12 fővel nevezhettek a tornára. A focitornán mintegy kettőszázan vettek részt. **Lakatos István**, a megyei T. C.K.Ö. elnöke, és **Farkas Tibor**, a T. C.K.Ö. tanácsnoka

köszöntőjét követően **Mészáros Károly**, a Várda SE utánpótlás vezetője, mint házigazda is üdvözölte a résztvevőket. A kezdőrúgást Farkas Tibor tanácsnok végezte el.

A tornagyőzelmet Nyírmihálydi csapata szerezte meg, megelőzve Tiszabездé és Kékcse csapatát. A gólkirályi címet **Lakatos János** (Nyírmihálydi), a legjobb kapus címet **Molnár Károly** (Aranyosapáti) érdemelte ki. A legsportszerűbb csapat a Kisvárdai CKÖ csapata lett. Különdíjban részesült az aranyosapáti csapat.

A Kisvárdai Cigány Kisebbségi Önkormányzat köszönetet mond mindazoknak, akik hozzájárulásukkal segítették a II. Roma Kupa sikeres megrendezését.

Ifj. Lakatos István nős, két gyermek édesapja. Lánya a Szent László Szakközépiskolában tanul, fia a Somogyi Rezső Általános Iskolában.

Ifj. Lakatos István 2002 óta lát el képviselőt, a Kisvárdai Lungo Drom egyik alapító tagja. Képviselőtársával, **Csiki Gáborral** alapította meg Kisvárdán a Lungo Drom CKÖ futball csapatát, amely 2006 óta működik. Nem véletlen, Ifj. Lakatos István fia a Várda SE U13 focistája.

Jövőbeni tervei között szerepel egy serdülő csapat létrehozása. A cél, hogy minél több roma fiatal bevonjanak a labdarúgásba, kiszűrjék a tehetséges gyerekeket és lehetőséget adjanak számukra. A sport szeretete által további célja, hogy segítse a fiatalok szakmához jutását, ösztönözze őket a továbbtanulásra.

Megyei konferencia

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat az önkormányzati választással kapcsolatos konferenciát tartott Nyíregyházán.

A konferencián részt vett **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, **Seszták Oszkár**, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, **Tilki Attila**, a Fidesz – MPSZ Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei elnöke.

A konferenciát **Lakatos István**, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke nyitotta meg. Kifejezte köszönetét, hogy a meghívás-

nak közel 300 képviselő tett eleget. Kiemelten fontosnak tartotta, hogy a cigány kisebbségi önkormányzati képviselők megfelelő tájékoztatást kapjanak a 2010. október 3-i kisebbségi önkormányzati választással kapcsolatosan. Beszédében kiemelte, hogy a megyében mintegy 130 településen állít a Lungo Drom kisebbségi jelöltek. Elmondta, hogy az önkormányzatuk 70 önkormányzati rendezvényt tudott támogatni.

A konferencia keretében 10 főt részesítettek pénzjutalomban kiemelkedő munkájáért:

Horváth Béla (Nagykátai), **Jóni Attila** (Aranyosapáti),

Lakatos Ernő (Torniospálca), **Murza Károly** (Sztatmárcseke), **Nagy Károly** (Gávavencsellő), **Nádasdi József** (Csenger), **Papp Imre** (Tiszaszentmárton), **Szolnoki András** (Gemze), **Tóth Áron** (Nagyecsed), **Vadászi Mihály** (Nyírbogdány).

Seszták Oszkár, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke beszédében kihangsúlyozta azt a támogató, segítő együttműködést, amely a megyei közgyűlést és a területi cigány önkormányzat kapcsolatát jellemzi. Felhívta a jelenlévők figyelmét az összefogás fontosságára, véleménye szerint csak így lehet kilábalni a jelenlegi nehéz helyzetből, kiemelve az oktatás és a munkahelyteremtés területét.

Farkas Flórián, a Lungo Drom elnöke külön örömet

fejezte ki annak jeléül, hogy a cigány kisebbségi önkormányzati képviselők nagy létszámban képviselték a helyi önkormányzatokat, hiszen ez azt jelenti, hogy sokan a változás hívei. Hangsúlyozta, hogy az elmúlt nyolc év ellenzéki politikájának köszönhető, hogy a cigányság helyzete még inkább romlott, kiemelten a foglalkoztatás területén. Kiemelte a sokak számára megélhetési megoldást jelentő cigány kis- és középvállalkozások hiányát. Kiemelte, a magyarországi cigányság felemelkedése nemzeti ügy, mely összefogást kíván. A jövőben szakmai, törvényes és erkölcsi alapon nyugvó politikára és képviseletre van szükség. A cigányság felemelkedéséhez vezető utat elsősorban az oktatás, nevelés, a munkahelyteremtés és foglalkoztatás fejlesztésében látja.

Szatmári romanapok

A fehérgyarmati kistérség cigány kisebbségi önkormányzatai szervezésében augusztus 21-én került megrendezésre a V. Szatmári Napok.

A fesztivál kezdeményezése **Lázár József**, Jánkmajtis cigány kisebbségi önkormányzata elnökének nevéhez fűződik. Az idei rendezvény főszervezője **Varga Dénes**, a csegöldi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke volt. Mint mondta, az idei évben némileg nehezebben tudták a rendezvényt megtartani, az önkormányzatok szűkös költségvetésére való tekintettel, így vált szükségessé, hogy egyéb támogatókat is megkeressenek. A rendezvény megtartását **Lakatos István**, a megyei területi cigány önkormányzat elnökének és vállalkozók támogatása mellett tudták megvalósítani.

A már ötödik éve megrendezésre kerülő rendezvényen egy megszokott csapat állt készen a vendégek kiszolgálására, a vendégek szórakoztatásáról számos roma és nem roma együttes fellépett.

A rendezvény nagy sikerrel zárult, mind a tíz választókerület cigány kisebbségi önkormányzati képviselői és cigány lakossága részt vett. A rendezvényen jelen volt **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, **Seszták Oszkár**, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, **Tarca György** Csegöld polgármestere, **Tilki Attila** országgyűlési képviselő.

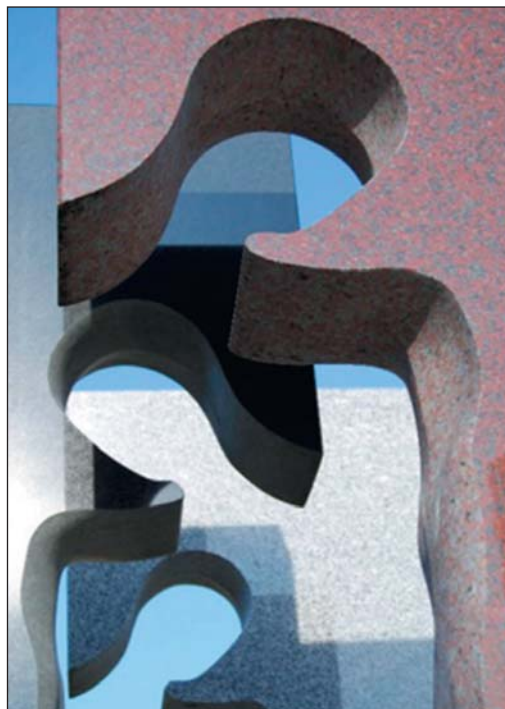
Holokauszt megemlékezés

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Cigány Kisebbségi Önkormányzat megemlékezést tartott a holocaust áldozatainak tiszteletére a nyíregyházi északi temetőben a holocaust emlékműnél. A megemlékezést **Balogh Artúr**, a nyíregyházi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke nyitotta meg. Mint fogalmazott, ez az emléknap fontos a megyében élő romák számára, hiszen egykoron nagyon sok romát – gyermekeket, felnőtteket egyaránt – hurcoltak el koncentrációs táborokba, dolgoztattak és végeztek ki.

Csabai Lászlóné, Nyíregyháza polgármestere beszédében a „porrajmos” szó eredetére utalt, amely pusztítást jelent magyarul. Hangsúlyozta, a cigányság történelmében egyetlen korszak sem járt annyi véráldozattal, megaláztatással és szenvedéssel, mint a nácizmus időszaka. Sok tízezer romának kellett ártatlanul meghalnia. Az emléknapon arról a mintegy 23 ezerre tehető kivégzett emberre emlékeznek, akik Auschwitzban és Birkenauban lelték halálukat.

A megemlékezésen a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Cigány Önkormányzat képviseletében részt vett **Lakatos István**

elnök, **Pusuma József** alelnök, a közgyűlés tagjai, továbbá **Farkas Tibor** tanácsnok, a városi intézményvezetők és a civil szervezetek vezetői. A megemlékezés koszorúzással zárult.

Esélyek Háza

Az esélyegyenlőség eszméjének védelmét Magyarországon 2003 óta törvény is biztosítja. Ennek érdekében alakult ki folyamatosan 2004-től az Országos Esélyegyenlőségi Hálózat, Esélyek Háza, amely mára már az ország valamennyi megyéjében és a fővárosban is jelen van.

Az Esélyek Házai kezdetektől fogva egységes logóval, egyéni szerepkörrel és arculattal rendelkeztek, melyek minden más hálózattól jól megkülönböztethetővé tették a megyei esélyegyenlőségi koordinációs irodákat. Az Esélyek Házai felállításáról szóló program célja a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formája elleni fellépés, valamint az előítéletek csökkentése érdekében a térségben működő szervezetekkel, intézményekkel együttműködés kialakítása volt. Ezen kívül az információhoz, szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása, a szolgáltatási hiátusok, párhuzamoságok feltárása, valamint a kirekesztett, tartósan hátrányos helyzetű csoportok társadalmi befogadását elősegítő integrációs programok generálása, a megvalósításukban való közreműködés. További célként jelent meg a nyitott jogalkotás folyamatában koncepciók, stratégiai tervek és jogszabályok véleményezése az érintettek bevonásával.

A hálózat célcsoportjai a hátrányos megkülönböztetést vagy diszkriminációt elszenvedett, vagy azzal fenyegetett nők, fogyatékossgal élők, romák, gyerekek, idősek, hátrányos helyzetű térségek lakosai, valamint az ezen célcsoportok érdekvédelmét vállaló, vagy részükre szolgáltatást nyújtó szervezetek.

Az Esélyek Háza minden megyében három fős szakmai csapatból áll. A tagok

rendelkeznek jogi, szociális, pszichológiai vagy pedagógiai diplomával, valamint vezetői, módszertani és szakmai gyakorlattal. Alkalmazásuknál előnyt jelentett a bizonyított szervező- és kommunikációs készség, a nyelvtudás és a széles körű szakmai ismeretség.

A hálózatok további céljai, hogy minél több ember megismerje és a célcsoportokat segítse.

Ennek érdekében:

- fesztiválokon, kulturális rendezvényeken információs standok állítanak fel,
- szórólapok, plakátokat helyeznek el,
- megjelennek a médiában (programokhoz kötődő megjelenés, reklámspotok, stúdióbeszélgetések egyes témákban, egyedi esetek bemutatása, cikksorozat esélyegyenlőségi témában),
- tematikus kiadványokat jelentetnek meg,
- nyitott konferenciákat, esélyegyenlőségi börszék szerveznek,
- nyilvánosságot biztosítanak a kiállítások, pályázatok (fotó, rajz stb.) eredményeinek,
- integrált és interaktív programokat szerveznek (pl.: Ability Park),
- expókat és gyermekprogramokat szervez-

nek a célcsoport főszeplésével,

- adományozást, adománygyűjtést szerveznek a humanitárius szemlélet erősítése céljával.

Továbbá szerveznek:

- előadásokat,
- akkreditált képzéseket,
- szakmai kerekasztalbeszélgetéseket, Esélyegyenlőségi Fórumokat,
- konferenciákat, tanácskozásokat,
- felméréseket, kutatásokat,
- előítéleteket kezelő tréningeket,
- részt vesznek a döntés-előkészítésben, koncepciók, törvény- és rendelettervezetek véleményezésében.

A kisebbségi ombudsman és a hálózat közötti kapcsolatában fontos szerepet játszik, hogy a vidéken, kistelepüléseken élő, kisebbségi közösségekhez tartozó állampolgárok sérelmeikkel bátran és közvetlenül fordulhassanak a kisebbségi biztozshoz, hiszen az Esélyek Házai hetente legalább két alkalommal biztosítanak ügyfélfogadást az ombudsman hatáskörébe tartozó ügykörben, majd a panaszt továbbítják a kisebbségi biztos hivatalának.

Az Egyenlő Bánásmód Hatósággal 2009-től vált szorosabbá a kapcsolat, a Hatóság 20 referense várja a panaszosokat az Esélyek Házaiiban, a hatóság TÁMOP 5.5.5 program keretében megvalósuló „Disz-

krimináció elleni küzdelem – a társadalmi szemléletformálás és a hatósági munka erősítése” című projektjének részeként.

A jogi referensi hálózat működése az Egyenlő Bánásmód Hálózattal és az Országos Esélyegyenlőségi Hálózat között létrejött megállapodás értelmében 2016-ig biztosítva van. Az Egyenlő Bánásmód Hatóság munkatársai így helyi szinten tudnak információt szolgáltatni, segítséget nyújtani a hozzájuk fordulókhoz. A referensek az Esélyek Házaiiban működtetett ügyfélszolgálat mellett a kistérségekben is tartanak ügyfélfogadást. Fogadási rendjük szerint minden hónap első három hetében az esélyházakban, a negyedik héten pedig valamely területükhöz tartozó kistérségben várják a panaszosokat.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság célja a referensi hálózat létrehozásával, hogy a védett tulajdonságokkal rendelkezők minél hatékonyabban tudjanak élni törvény által biztosított jogorvoslati lehetőségeikkel. A hatóság szigorú felvételi eljárás keretében választotta ki azt a 20, jogász végzettséggel és az egyenlő bánásmód területén komoly referenciákkal rendelkező szakembert, akik a projekt megvalósításának időszakában közvetlen, személyes kapcsolatot alakítanak ki a panaszosokkal.

**Összeállította:
Balogh-László Melinda**

Bundzsi Irigy királynál

(Wuscher Anna gyűjtése)

Hol, hol nem, valahol Kotkodácson élt egy cigány: Peták, a feleségével, Tutussal és kilenc gyerekével. Azt mondani sem kell, hogy mindenki a legkisebbet szerette, Bundzsit. Ő volt a legokosabb, legéletrevalóbb az egész családban. Neki nem kellett játék a vásárból, a búcsúból, mert Bundzsi a bogarakat, főleg a szentjános bogarakat szerette, azokkal játszott napestig, néha még a Hold és a csillagok világánál is.

Egyszer az apja meg is kérdezte tőle, hogy miért szereti ezeket a bogarakat. Most aztán Bundzsi – ha már megkérdezte az apja – el is magyarázta, miért játszik a szentjános bogarakkal. Érdekesekek. Nappal olyan kopott a gúnyájuk, mint a plébános tisztelendő hétköznapios reverendája, éppen olyan kopott, este azonban csillognak, villognak. Talán éppen a plébános tisztelendő úrtól tanulták, hogy a hétköznapi kopottság után a karácsonyi nagymisén a csillogó, villogó ruhája alá dugja a kopottast. Ne is sejtsek az emberek, hogy neki olyan is van.

Petákék jól éltek. Peták dolgos, szorgalmas ember hírében állt. Üstöket készített naphosszat. Ha a kocsi megtelt az üstökkel, befogta a lovat és elkínálta a portékát a környező falvakba. Nem ismert olyan falut, ahol legalább egyet, kettőt ne vettek volna. A legtöbbet azonban Somogydöröcskén, mostanában pedig Nagyszakácsiban adta el. Erről majd később beszélünk.

Jólétüket Tutus is segítette. Minden nap egy nagy batyu ennivalóval jött haza, mert ő drabarelt a népeknek, főleg asszonyoknak, akik ezt meghálálták.

Folytatom Petákkal. Ma Nagyszakácsiba készült. Nem győzött csodálkozni, hogy mennyi ember poroszkál az úton. Jókedvük lehet, mert énekelnek, de miért lassú, szomorú nótákat? Mikor jön már a vidámabbja? Sokáig hallgatta, amint ment utánuk, míg megkérdezte egy embertől, hogy kifélék, mifélék a nótások.

– Búcsúsok – felelte az idegen, de látta, hogy Peták csak bambán bámul maga elé. Biztosan nem érti a dolgot, csak nem mer tovább kérdezősködni, hát kérdés nélkül elmagyarázta Petáknak, miért ez a nagy felhajtás, menegetés, nótaszó.

– Nem is olyan régen, talán egy, két éve történt, hogy egy öregasszony a malom mellett ment el, amikor cipelte hazafelé az erdőről a rőzsét. A malmot a patak hajtotta, mert vízimalomnak építették. Most éppen pihent a malom. Az öregasszony ledobta a rőzsét, szaladt – már amennyire tudott – a faluba. Minden utcában végigkürtölte mit látott. Kinevették. Egy-egy ember ki is mondta mit gondol a dologról.

– Sokat ivott az erősítőből a nyanya.

Tudniillik az öregasszony híres volt arról, hogy erősítővel segíti a gyöngé testét, hogy naponta cipelni tudja a télire való tüzelőt.

Hanem, három helybéli asszonyság összebeszélte, hogy ők megnézik a csodát, hátha nem is lódított az öregasszony. El is indulnak a malomhoz. Hamar megérkeztek. Nézelődtek, beszélgettek, már éppen indultak volna haza, amikor megjelent nekik is a Szűz Mária teljes életnagyságban. Futottak haza. Fellármázták az egész falut. Bizonygatták, hogy igazat mondott a néne.

A harangozó rögtön felkapta a templomi zászlót, amit körmenetkor szokásos vinni a népek előtt. Kérés nélkül felsorakozott az egész falu. Mári néni elkezdte az a nótát: Boldog asszony anyánk, régi nagy patrónánk... Vele mondta az egész népség. Már vagy háromszor énekelték végig, mikorra kiérték a malomhoz. A malom most sem kalattyolt, hanem állt. Éppen negyedszer akarták kezdeni az éneklést, amikor nekik is megjelent Szűz Mária teljes életnagyságban, az ünneplős ruhájában. Térdre rogyott minden ember. Mikorára elkezdtek a Mária imádságot, a látomás eltűnt. Ők azonban

végigmondták és megfogadták, hogy minden nap eljönnek a malomhoz tisztelni Máriának. Megígérték, futárokat küldenek a szomszéd falvakba, hogy híret vigyék a csodának. A heti piacon, ahol más vidékiek is árusítottak csak a jelenésről beszélt mindenki.

Már vagy két hónap is eltelt az első jelentéstől, a népek azonban minden nap elmentek a malomhoz. Aztán ha ők nem sajnálták a fáradságot, hát a Szűz Mária sem. Ő is megjelent a malom vize fölött, ahogyan szokott.

Nahát, éppen két hónap múlva véletlen vette észre a helyi plébános tisztelendő, hogy eltűnt a helyéről a templomi zászló. Miért nem szóltak neki az emberek a jelenésről, a zászló elvételéről? Miért? Miért? Irigy embereknek ismerték a plébános tisztelendőt az emberek. Úgysem adná kölcsön a zászlót. Féltené, hogy elvásik a zászló. Most aztán magyarázkodhat a sekrestyés, már attól fél, hogy megüti a papot a guta. Ő aztán mit kezdjen vele egy-maga. Nem ütötte meg a guta, hanem így szólt:

– Ide figyeljen János! Ma én is magukkal megyek. A zászlót azonban a helyére teszi! Megértette?

– Meg – szólt János, nem mert ellenkezni.

Gyülekezés a szokott helyen, indulás, éneklés. Mindenki énekel, csak a pap nem. Ennek nincs istene – sügta Kálmán a szomszédjának.

Nem hagyta cserben a népeket Szűz Mária. Most is megjelent a víz tükre. A népek letérdeltek, csak a pap nem.

– Ez nem Istentől való – szólt és elsőnek indult haza.

A plébános tisztelendő nem szól senkinek, csak felment a gazdájához a püspökhöz. Elmondta, milyen istentelenségre vetemedtek az emberek Nagyszakácsiban. Ő csak most vette észre. Na, a püspök aztán intézkedett. Küldött egy csomó hitetlen papot. Elnevezte őket tudóspapoknak. Azok aztán szimatoltak, vizsgálódtak, mint a

csendőrök, százával hallgatták meg az embereket a faluban. Természetesen egyesével, mint a csendőrök. A legtöbb időt a malomban töltötték. Felforgatták az egész malmot és három nap, három éjjel vallatták a molnárt. A kíváncsiskodó embereket elzavarták. Titkolóztak. Nem mondtak semmit a nyomozásról.

Vasárnap azonban megjelent a püspök. Nagy méltósággal ment fel a prédikáló helyre és prédikálás helyett a jelenésről beszélt. Kijelentette, hogy család az egész látomás. A malom gazdája fineszesen ravaszkodta ki a jelenést. Vett egy vetítógépet és ő vetítette a vízre a Szűz Mária Képét. Ezt azért tette, hogy szokják meg az emberek a látomást. Jöjjenek minél többen, más faluból is. Közben ő a malom mellé épít egy nagy kocsmát, ahol a jelenést várók ehetnek, ihatnak kedvükre, s ő, mármint a kocsmáros közben meggazdagodik a búcsújárók vendégléséből. A prédikációt azzal fejezte be a püspök, akit rajtakapnak a malom körüli búcsúskodáson, kitagadja az egyházból és megátkozza. A kitagadástól nem igen féltek a népek, de az átoktól annál jobban. Ki tudja, milyen nyavalyát küld rájuk. Így aztán elmaradtak az ájtatoskodók.

Ma azonban meghalt a püspök. Már nem tud átkozódni. Összegyűltek a népek, hogy még egyszer tiszteletüket tegyék a malomnál.

– Közben azt hallottam, hogy a püspök börtönbe záratta a malom gazdáját. Mellé ültette volna azt is, akit a malom körül bámészkodni látnak.

– Most, hogy meghalt a püspök, lehet, hogy kiengedik a börtönből a malom gazdáját.

Peták igyekezett haza, hogy elmondja az újságot az asszonynak meg a gyerekeknek. Sajnos mikorára hazaért, váratlanul meghalt. Megsiratta az egész család. A gyerekek később Bundzsi kivételével megnősültek, férjhez mentek. Tutus éjjel, nappal siratta az urát. Végül bánatában meghalt.

Bundzsi egyedül maradt. Amíg az apja élt senki nem merte bántani. Most azonban nem volt, aki védelmezze, csúfolta minden cigány, észrevették a ferde szemét.

Kertbenéző, kanccsal csili, bandzsi. Mindenki másképpen csúfolta. Igaz

Bundzsi sem maradt adós a válasszal. Visszakiabálta: amit máson látsz, magadra is várhatod. Az okosabbja, mikor ezt hallotta, elhallgatott.

Elmegyek. Itt hagyom ezt a bagázst – határozta el Bundzsi, amikor már végképp elege lett a csúfolódásokból.

Indulás előtt két kulacsot megtöltött borral. Az egyikbe erős paprikát lógatott, a másikba maszlagot. Úgy fél óra múlva kivette az erős paprikát is, a maszlagot is és kidobta. Az erős paprikás bort saját magának készítette az útra, a maszlagossal, az ellenséggel viselkedőt kínálja meg az úton.

Ahogy ezzel elkészült, már indult is. Nézegette merre jár. Elsőnek Szomorúpusztára érkezett. Még a neve sem jó ennek a falunak – gondolta Bundzsi. Ment tovább. Következett Sós-kút, majd Porkoláb. Honnan tudta? Hát a falu elején álló tábláról. Egyik helyen sem időzött. Kutyatanya – olvasta a legközelebbi táblán.

– Itt körülnézek. Mindig jó barátságban voltam a kutyákkal. Nézelődik. Kevés ház és egy szegényes templom. Bemegy.

– Adjon a Szent Isten szerencsés Jó napot!

– Neked is fiam – fogadja a plébános tisztelendő.

– Mi járatban vagy errefelé?

– Apám, anyám meghalt, egyedül maradtam. A környékbeli kertbenézőnek csúfolnak. Még a bábaasszony is Bundzsinak nevezett el.

– Megkereszteltek már fiam?

– Nem emlékszem rá. Tudtommal nem.

– Akkor gyere be a sekrestyébe, megkeresztellek.

– Az mire jó?

– Hogy jobb ember legyél. Ha a szemedet is megmosod a keresztvízbe, visszaigazodik a helyére.

– Akkor legyen! A Szent Isten áldja meg a jó akaratját!

Bundzsi rendesen odatartotta a fejét a keresztvíz alá, majd alaposan megmosta a szemét. Még pislogott is egy keveset, hogy biztosan beleérjen a keresztvíz a szemébe. Amikor ez megtörtént, a pap eléje tartott egy tükröt. Halljatok csudát, Bundzsi szeme ki-egyenyedett. Éppen úgy nézett ki, mint más rendes ember. Hálálkodott is

a papnak, aki a keresztség öröme, adott neki egy karaj kenyeret és egy darab szalonnát. Adott még egy rongyosforma erszényt is, benne 1 forintot. Szegény embernek ez is kincs – gondolta Bundzsi, akinek még soha nem volt bugyellárisa.

Bundzsi búcsúzkodott és elindult a templom előtt vezető úton. Ment már vagy három nap egyfolytában, amikor kiért egy legelőformára. A nagy legelő végén megpillant egy kastélyt. Olyan messze volt a kastély, hogy Bundzsi először azt hitte káprázat. De aztán elhitte, hogy valóságos kastély. A kastély felől jött egy öregember. Köszöntötték egymást, majd Bundzsi megérdeklődte, hogy milyen kastély áll a legelő végén.

– Be ne menj fiam! Itt lakik az Irigy király. Nem jó vele találkozni. Meg vagyok keresztelve bácsika. Nem félek az ördögtől sem.

– Te tudod fiam.

Az idegen elköszönt, Bundzsi pedig csak nézte, nézte a hét tornyú kastélyt. Még hogy itt lakik az Irigy király? Az teljességgel lehetetlen, hisz a királyok szakajtóval mérik a sok kincset. Abból jutna a szegény embernek is. Igaz, attól még lehet irigy. De aki ráadta az Irigy nevet, az megéri a pénzét.

Bemegyek, megtapasztalom az igazságot – gondolta. Bundzsi már a kapuban leemelte a kalapját és görnyedtre hajlongva ment egészen a királyi trónusig.

– Szerencsés jó napot kívánok naccságos király úr.

– Aztán kinek? Neked, vagy nekem? Ami neked szerencse, az nekem veszteség. Ami nekem szerencse abból te nem kérnél.

– Én mindkettőnknek gondoltam.

– Olyan nincs. Hanem mond rögvest, mi járatban vagy?

– Naccságos király úr! Csak erre jártam, gondoltam benézek.

– Erre jártál? Ha-ha-ha. Tudod-e, hogy én a nagyapám mondásához tartom magam, ami így szól: Ha jöttök, leszte, ha hoztok, eszte!

– Érdekes beszéd, de ha elvégzek minden munkát a ház körül, akkor csak nem sajnál tőlem egy kis rongyos levest, egy falás kenyérről?

– Nem sajnálom, csak nem adok. Éljen a magad kenyérén!

– Akkor az én istenem áldja meg. Gondolja azt, hogy itt sem voltam!

– Én gondoljam, vagy te gondold? – azzal a király rálépett az asztal alatt egy szerkentyűre. Bundzsi csak azt érezte, hogy száll, zuhan valami irtóztató mélységbe. Éppen csak annyi ideje maradt, hogy belegondoljon, milyen jó, hogy lábbal megy előre, mert ha a feje lenne elől, a megálláskor szétlottyanna, mint a rohadttök. Végre földet érzett a lába alatt.

Körülnéz. Csodálkozva látja, hogy a pokolban találta magát. Nahát! A pokoltól nem véd meg a keresztvíz? Biztos nem, mert akkor nem lennék itt.

Honnan tudta Bundzsi, hogy a pokolba érkezett? Hát ... egy nagy barlangban állt. A fal mellett görnyedt, kuksolt hét kisördög. Biztos megijedtek az ő zuhanásától. Aztán a barlang közepén éktelenkedett egy hatalmas üst. Alatta nagy tűz lobogott. Az üstben valamiféle paprikás krumpli fődögélt, benne nagydarab kolbászos. Annak jön a jó illata. A paprikás krumplit egy fiatal, csinos szakácsnő kevergette. Lehetetlen, hogy ő is ördög. Túlságosan szép volna ördögnek. Lehet, hogy lopták valahol a nőszemélyt és most parancsra dolgozik. Az ördögöknek világít a szemük, ettől lehet látni a sötétben.

Mikor már mindent megnézegetett, a lányhoz közelített. Hű, de széplány! Arany a haja, mint a nyári égbolt, olyan szép kék a szeme. Kizárt, hogy ördög legyen. Majd megkérdezem tőle magától, hogyan került ide – határozta el Bundzsi.

Azzal már mondta is, amire kíváncsi volt.

– Hogy hívnak?

– Gyöngyi.

– Te is ördög vagy? Hogyan kerültél ide?

– Dehogyan vagyok ördög. Elloptak a királyi palotából. Az apám Decsi király. Kányaváron van a kastélya. Amióta itt vagyok, az ördögök parancsolgatnak nekem. Főleg azt, hogy főzzek nekik. Azt is megmondják, hogy mit.

– Nem tudsz innen megszökni?

– Nem tudsz innen megszökni? – kérdezte újra Bundzsi, mert a lány csak állt és gondolkodott.

– Nőszemélynek nincs menekvése. Nem érti, és nem fogadja el a szavát a kapu.

– Az enyémet sem?

– Az más. Férfi vagy. Csellel ki-juthatsz. Ha kitaláljuk, hogyan juss el a Pokol fenekén lévő kúthoz. Onnan már lépcső vezet a felvilágra. Sietni kell, mert 99 lépcsőn kell feljutni a kapuhoz. Ott aztán keresztet vetsz és kinyílik a kapu.

– Jaj, leég az ebéd, nincs vizünk! – kiáltja Gyöngyi

– Hozok én – ugrik elő egy kis ördög.

– Ilyen nyeszlett kis ördög nem bírja el a nagy vödört.

– Hozok én. Elég erős vagyok a vödörtökhöz.

– Ne beszélj, hanem siess, indulj!

– Gyere, segíts Gyöngyi!

– Megyek.

Míg ezt mondta, Gyöngyi kikapott a paprikás krumpliból egy nagy kolbászt. Jó lesz az útra.

Egy kettőre a kútnál termettek. Futás fel a lépcsőn. Az ördögök a nyomunkban. Bundzsi visszafelé szaladt a lépcsőn. Leült a kútnál. Micsoda öröm, hogy megtaláltam a kutat. Ennek öröme igyunk áldomást. Az ördögök örömmel kaptak a kulacs után. Persze a maszlagos borból ittak. Hihetetlen, hogy milyen gyorsan szédelegni, majd aludni kezdtek. Akkor Bundzsi Gyöngyihez fordult.

– Leszel a feleségem?

– Kell azt kérdezni? Megszeretlek az első pillanatban az okos eszedért.

– Na, akkor futás! Számolták a 99 lépcsőt. Az utolsóhoz érve Bundzsi hányta a keresztet az ajtó felé. Az rögvest ki is nyílt. Kiléptek a felvilágra.

– Fecske! Kiáltott örömmel Gyöngyi, amint megpillantotta a lovát, aki eljött érte.

– Üljetek a hátamra és indulás haza, mert a csavargó ördögök rögtön hazaérnek.

Nem kérte magát Gyöngyi és Bundzsi. Felpattantak a Fecske hátára és indultak Kányavárra.

Hamar megérkeztek. Örült Decsi király, hogy megjött a lánya, csak Bundzsit vizsgálgatta, nézegette, hogy kiféle, miféle, tisztességes szándékkal jött, vagy az ördögök küldték. Meg-

nyugodott, amikor megtudta, hogy Bundzsi nem ördög, hanem becsületes, dolgozó ember: kolompár. Feleségül kéri a lányát.

Adta, hogyne adta volna. Ezen túl neki lesz gondja az őrzésére, majd vigyáz rá az ura.

A király rögtön hívatta a papot. Azonnal összeadta a fiatalokat. Meghívták a lakodalomba a szomszéd királyokat, hercegeket, grófokat. Három napig tartott a vigasság. A cselédek a lakodalom alatt összekészítették a királylány hozományát: egy szekér dunyha, párna, 1 szekér arany, 1 szekér gyémánt, 1 szekér kolbász volt az adomány.

A lakodalom után a fiatalok azonnal indultak Kotkodácsra. Ott is tartottak három napos lakodalmat. Itt Bundzsi eldicsekedett Gyöngyinek a plébános tisztelendő ajándékával, a bugyellárisal, amibe fényesedett a forint. Gyöngyi kivette, hogy jobban megnézzé, de abban a pillanatban az erszénybe termett egy másik forint. Ettől kezdve Kotkodácson mulatott a lakodalmas népség, de a fiatal pár a forintokat kapkodta ki az erszényből. Mikorra véget ért a lakodalom már annyi forintos összejött, hogy megvették a faluban a legszebb házat. Utána azért kapkodták a forintokat, hogy vegyenek egy Ladát. A nagy ház tetejére Bundzsi szerkesztett egy kakast, ami időként kukorékolt is, ezért a környéken mindenki azt hitte élő kakas.

Eddig tudom a Budzsiék történetét. A jövő héten folytatom a mesét, mert most elmegyek Kotkodácsra, hátha maradt valami finomság a lakodalomból.

Mesélő:

Lakatos József; 64 éves

Csurgó, 1986

Szómagyarázat:

poroszkál = lassan megy

erősítő = pálinka

rongyos leves = Köménymagos rántott leves. Forráskor felvert tojást ütnek bele, ami úgy úszik a levesben, mint a rongy

drabarel = jósol

reberenda = reverenda

La vadaki phuv

Kaj sas, kaj nas, varisar sas ma jekh sasunyi. Jekhar pecijas, kindom mange jekh zuraless ushoro, rupune lududyenca khuvdo, kalya shtrimflyaki-kalca.

Kado kinipe das o bajo ande familija. Sosa muri sasunyi zhi agor phendas avri vorba pa muro mazo vi pa mande. Kadi diferencija sas paluni pitya ando taxtaj. Ande muri xolyi zuraless xojajles gelom-tar avri pe avlina. Gindisardom man, zhav ande luma.

Sigo kethane paketalisardom jekh khoslo, dandengo kremo, haj dandengi vursa, haj vi aba ravana kerdom anda dujto-vast kindo mura riktako zhahazo.

Pala jekh chaso aba kothe somas pe M7 Thudesko Drom. Muri xolyi urajlas, muro truppo, dyi majushores nashlas ande andrutna palyaki 5. lakir. Sar gelom, chi gelom majsigo sar 20000 km, kade sas man vrama, haj zhanglom te chudisardom man pe dromesko agor nashinde ande majfimplale thaj zhikaj majfimplale cherhaja. Jekhar feri baro kircisardas muri mashina, haj automataka rolyaki patvar avri xuklas anda muro vast. Numa kanchi bajo! Kathe hajkam numa Ungrikone Dromkerinde Karxanoske butyara kerdine butyi.

Mure refleksuri ramasle sigipesa kerdine butyi, haj karing avrutno tele tordyndothan ingerdom muro phirimato.

La tarapake pasinoske pityi avile avri pe muro chikat, muro jilo ande muro kan zuraless mardas, pune lokhes zhanglom te tordyvav. Akanak aba zhanglom, hoj kadoj jekhe chachikane

thudeske dromesko defekto.

Avri xulyilom haj pe dromeske agoreska tattate burdajlos dikhlom pe muri nashindyi konshtrukcija. Pe la rigaki paluni rota mure jakha kecisardas-tar pekh ablyolindo variso. Pala unyi majfajno anglune klassosko, turcko gali v'atunchi avri zhanglom te cirdav les.

Jekh lungo fimlalo bare sheresko karfin sas! Boldom les, dikhlom les ande muri palma o shukares kerdo karfin. Sar dikhlom kado fajno karfin shaj avri phendom akorde phirdas jekh romani kumpanija. Kado karfin si jekhe romane lohareski butyi.

Le mashkar bachatoske purzi shutom o bajo-kerindo karfin, apol angle lom jekh tubushi. Ande kado tubushi sas „TU-KI-CSÖP-FUJ” jekh sigo gluma. Shaj najisaras la japanoska texnikake, ke daba pala desh percuri pale hatyardom man sigipesko zalisajlo shukaripe.

Muro per chingardas. Phendas man, trubujas te – xav variso. De so? Kana lom man bisterdom o xamasko! Akanak e baxt pasha mande avilas, haj dikhlom muri baxt na pa but nachola. Dikhav, hoj vortande mure jakhenca o ando avrutno than lokhes, kotyodisardos avel le Shaveski Khanyi, sa peske pulyonca.

Sar o strafin, sigos angla le Shaveski Khanyi gelom perdal pe opruno – phirindo. Duj pherde gone shudom pe muri stungo kuj, zhi kaj mure chache vastesa angla mande inkerdom. Le Kolcosko Cherhaj sharajipeske. Lokhor, choral gelom pala le phure Shaveski Khanyi. Pe muri baxt, chi las man

sama. Atunchi shudom aba le Kolcosko Cherhaj haj sigos ande gone hacisardom le pulyon.

No, aba le fundosko mato kathe si, numa trubujas te – pekav les!

Pe majucho sigipe kapcholisardom. Gindisardom man te si trafipakso, phurdadom thuvesko noro pe mura mashinaka gledako numero.

– Nisara si man, so si pe dopash chaso mandar le Thudeske Dromeska palyake hodinipesko than! – dom avri e porunka man.

Sar pashilom karing le hodinipesko than, rovinde glasuri mardine mure kan, so pe jekh majmishto zurajline. Daba azhukardom, hoj ande hodinipesko than reslos krujal te dikhav, te zhanav le bare roviposko karano, chi bunusardos mura bokhasa.

Suntona Ratyaka–Zorake Cherhaja! Angla mande sas e romani kumpanija ande briga!

– Soj o bajo, Phure! – phendom leske, kon angla e jag beshlas.

O phuro avri las anda pesko muj lungona ranaki lyuvava, haj peska phurani musura karing mande boldas la.

– T'aves baxtalyi, Phenya! – phendas o vajda, haj lyuvavka ranesa sikadas karing rovinde shavora.

– Bokhalej. Chi tut chi zhanas kavresa te – imbisardas, numa amara jagake tatypesa.

Chi kamlom te bunuj le phures, kade tele beshlom pasha les. Voj mashkar le thuveska verigako muklipe paramicha phendas, unyivar baro shungardas ande jag.

– Amen pe sorro kurke

nashadas e stungo baxt... Phandyilas le vurdoneski lyepka. O Janchi, o lohari lashardas la, de pala kodi amaro grast murdajlas... Trin dyes nachile, kana zhanglam le Bare Rishes te astaras pel grastesko than... Ke aba naj amen love, gelam-tar kathar le Shaveski Khanyi pulyon te choras. Kodi zhungalo karfin xasajlas po M7 Thudesko Drom!... Pune o Janchi nyevo karfin kerdas haj zhi kathe reslam, aba le Shaveski Khanyi dur kotyogisardas mandar... Chi zhanav, amare chore bokhale shavora, hoj birisarena pen, zhi kana e Khanyi palpale boldyol... – phendas o phuro, haj ande jag dikhlas.

– Le karfina arakhlom. De na azhukaren pel Shaveski Khanyi. Chi arakhadyon sigo nyeve pulyura – phendom haj mure sheresa istondom kaj muri mashina.

Le phureske chi trubusardas majbut phenipe. Ande leske jakha xalo nuro phabardas. Le ternos shavipesa opre xuklas haj pala mande avilas.

Mure pulyenca pherdo gonokothe dom les, sar podarka.

Sigos pe bus peke pulyoski sung krujal las o tabori. Mashkar le kokalengo kircipe o phuro das man jekh lashi vorba.

– Phenya, vi dav tut variso. Jekh lashi vorba. Muk kothe kodole manushes, kaske peski dej del porunka! Chor kodo fimlalo brechinari pe tyo mashkar! – poknisardas karing o Vesusi. O Marsho aba dulmut birumnyakoj. Te dikhel tut, ande kodo minuto ande tut kamel.

– Nais tuke e lashi vorba, Phure! Vi kero, de majanglunes ingrav tumen pe

Vadaki Phuv

– Kaj? – abdyolas opre le phureske jakha.

– Pe Vadaki Phuv. Ande muro them, pe Ungro Them. Kado them federmajshukari ande luma!

O phuro sikadas jekh peska lyuvavasa, haj jekh zuralo

shavo lenge anglune vurdo-nesko kropaco phanglas kaj mure cirdipeski kirligo.

– Inke chi phendom-tar sa!

– darajlom, kana dikhlom o baro getisajvipe.

– Chachoj, hoj la Vadaki Phuv si muro them, de kothe butyi trubul te – keren! Vi akanak kothe si but bibutyange manusha!

– Na dara! Ame chi daras

la butyatar, haj vi avla amen butyi. Na pa but kasave barvale aves, hoj sako muro nyepoto turbovosa phirena. Muri romnyi apol anda lila drabarel ando tevevo, me sakofalo lashipevadakero tye niposke, sode chi zhanen chi ministeruri kethanes!

No, pe kadi vorba chi zhanglom si te phenav. O jekhipe rakhadyilas haj voja-

ka gilyasa vi andom len ande Peshta.

Vi zhos palpale le Marshesko shero te – zalisarav, de gindisardom man, anglunovar avri phenav kathe muri bari aventura.

– Suntone Devla! Kathe but chorre, bokhale manusha si! Haj chordine mure palune gonosko pulyo! Gonesa kethane!

E kalca

Kaj le Dacheske kakoske lyindrango gicipe chi trubujas les lyindraki-ginadyi. Jekhar ratyine pe kodo opre ushtyilas, hoj peska sobaki felyastra mardas varikon. Opre xuklas las peske kerligoski rolyi, haj las pes, la ratyake manushes te dikhel. Krujal dikhlas, de chi dikhlalas khonyikos. Palpale gelas ande peski soba, tele beshlas haj gindisardas pes. Kon shaj sas?

Kodi lyindrajlas, hoj pesko koverko duj vedranca gunuja shordas ande xajing. Vi atunchi numa voj shaj mardas e felyastra, gindisardas avri e pecipija. Detehara aba intrego vulyica avri zhanglas pa mure kakoski lyindra. Pune palune manusheske phendas, zuraless patyajlas, hoj kodi na feri lyindra sas, tena zuralo chachipe. Vi andre sharadas e xajing phalyanca. Gindisardas avri, opre dela le koverko pe policija.

Thodas pes, uradinosas pes, de peski kalca chi arakhlalas. Kadalesa las pes e bari pecipija. Kade duj opre dipe kamel te dela: anda rumusaripe, haj anda choripe.

Chorro Dachi, muro kako mishkisardas sakones.

Pala unyi dyes somas leste, haj ashundom so voj phendas pesko vatyipe. O

chachipe kodoj, vi me chachipe dom leske, sar sa phurenge. De tena aven bajo, phendom leske, anglunovar dujzhene te dikhas perdal le shifonyuri.

Kodi kalca, pe angluno rodipe feri chi kamelas angla te avel. Kerkosajlom, haj aba-aba patyajlomas e pecipija. Atunchi avilas pe muro zhutipe le kakosko nyepoto, haj muri lala, e Pepe. Inke jekhar kethanes kamlamas te keras o rodipe. Po jekh kidakerdas ame le gada, ande gleda shutam po divanyi. Chi trubujas na pa majbut te rodas, ke rode gada arakhlam. Kade pe phikosko kasht sas e kalca ame umladam pe shifonyesko vudar, haj majbut palpale shutam ando shifonyi.

Daba nachile duj dyes, avilas mande muro kako. Vi inke pe man shutas le cherhajengo cheri. Sakofalo somas, numa lashi naj. Pe leska xolyarnyikona vorbako agor phares zhanglom avri, hoj me chor som. Me chor-dom leski rodi kalca. Sunusardom le chorres, de azbadas man leski xoxamnyi vorba. Chi inke chi shaj kerdom khanchi, ke avri negacisardas anda lesko kher.

Muri dej v'atunchi gelas leste, hoj e kalca te rodel, de numa zhikaj e avlina reslas.

Kethane xaline pen. E situacija aba zuraless nasul kerdyilas, kana muri dej puterdas le gordiusosko gircho. Ande laki xolyi kothe phendas: Ova, muri shej inkerdas-tarla, ke opre las la pe shkolake faishanesko andre sikavi-pe.

Kadale „phenipesa” muro kako, o Dachi hodinisardas. Vi pacha avlas krujal mande unyi zhikaj dyes, de nas pacha ande mure kakoski godyi. Voj kamlas chachipe. Vi avri gindisardas jekhe dromesko plano tela leska bilyindrake ratya. Andre gelas ande shkola te-phushel, pherdal phirdas le suvaren.

– Gindisardas pes, anda shlicco perdal suvdom la. Muft nashakerdas kathe-kotthe, nasul data chi zhanglas te-lel. Anda kodi man, sar chorarica, tele khoslas anda peski lishta.

Pacha kerdam.

Pala jekh shon xolyarnyikos avilas mande le kakosko zhamutro.

– Dikh, tyo drago kako, o Dachi, andre purrisardas man anda choripe! – sikadas le mujalipeske akharipesko lil. So shaj lestar te-chorren, kana naj les khanchi? Inke, te avlas, atunchi chi los lestar khanchi!

Ande kadi chachikani somas. Sakon zhangline, hoj

aba but bersh ande xolyi si, haj jek-kavres dural chi sama chi len. Ande muri phari situacija v'atunchi zuma-dom kethane-palpale Te vorbij, hoj te hodinisaravles.

Amari familija interesnos azhukardas lemujalipeske vorbisaripesko agor.

Le Jozhesko angluno drom mande sas. Assajlos phendas so sas ando mujalipe.

O Dachi kodi phendas, hoj voj, o Jozhi, chordas e kalca, haj avri parudas kekh pe nasul. Angla la mujalicao nakh vi sikadas jekh dulmutani kalca.

Nono! Me dikhlom amgla mande la mujalica, sar jekh baro assal pe muro kako. Sostar trubulas jekhe barvale terne manusheske le jekhe phure manusheski dulmutani kalca. Inke atunchi, te naj jekhformo lenge trupura!

O kaver dyes avilas-tar mande vi muro kako, o Dachi. Muro chorroro rijindos phendas mange:

Mure sheja, kodo kanchesko manush, vi inke potyindas-tar la mujalica!

Haj vi so zhanglomas te-phenav pe kodo? Ashundom. Haj kodi gindisardom man, hoj kodi xali kalca vi akanak kothe si ando shifonyi, le mashkar majbut gada.

Chorre romeski shej

Pramichaslo: Jekh cino shavo, haj jekh bari shej mangakeren pe vulyica. Zhan pa khereste pe khereste.

Shukar shej: Aldij tumen o Del, te den amenge xamasko, ke chi xalam but dyes.

Manushnyi: Haj tumari dej sostar chi dan tumenge xamasko?

Shukar shej: Amari gugli dej aba mulas, amaro dad chi rodel dosta love.

Manushnyi: Me dav tumenge jekh cerra thulomas, goj, haj pekimatura, haj kathe si vi jekh kotor manro.

Shukar shej: Te áldij tut o Del, najis tyiro lashipe.

Paramichaslo: Le shavora zhan majdur te mangakeren. Kothe resen kaj beshlas e choxanyi.

Shukar shej: Te del o Del baxtalo lasho dyes muri mani!

Choxanyi: Kon san tume mura shavorale?

Shukar shej: Le chorre mashareske shavora sam.

Choxanyi: Tumaro dad kaj si?

Shukar shej: Gelastar pala butyi.

Choxanyi: Zhan khere, te phenen tumare dadeske, te lel man romnyake. Me ando thud haj ando chil bolav tumen.

Shukar shej: Mishtoj, avri phenav amare dadeske.

Paramichaslo: Le shavora geline khere. Lengo dad aba khere zhukardine len.

Shukar shej: Andam jekh cerrea xamasko. Maladyilam kodola manushnyasa, koni choxanyi.

Dad: So phendas tumenge?

Shukar shej: Kodi phendas, te lesas la romnyake, amen bolél ando thud haj ando chil.

Dad: Te phendas kodi, atunchi lav la, ke ame zurales chorre sam.

Paramichaslo: O chorro mashari las la choxanyija, kon pesa ingerdas peska zhungalya sha. Jekh kurko ando thud haj ando chil bolas le shavoren, pala kodi phendas le romeske.

Choxanyi: Inger avri le shavoren ando vesh, haj muk len kothe, ke te na, me mukav tut kathe.

Dad: Mishtoj muri romnyi, kade kerav sar tu kames. Shavorale, kaj san tume, aven manca ando vesh!

Paramichaslo: Haj o dad ingerdas le shavoren ando vesh, kothe muklas len. Le shavora kothe trajisarde ando vesh, kodi xala, so arakhline. Jekhar intyaa phirdad o kraj. Dikhlas la shukara sha, kothe zhalas late.

Kraj: Kon san tu shukar sheja?

Shukar shej: Me jekh chorre mashareski shej som. Kathe trajisarav ando vesh mure phralesa. Kasave chorre sam, chi jekh kanglyi naj amen.

Kraj: Me dav tuke jekh kanglyi.

Paramichaslo: Haj e shukar shej huladas pes. Anda lake bal somnakune luludya perle avri, ke e shej taltosho sas, de khonyik chi zhanglas. O kraj zurales chudisardas pe kadi, haj kamlas la sha.

Kraj: Kames muri romnyi t'aves?

Shukar shej: Me chi bunuj, te kames, feri mure shaves shaj te ingrav manca.

Kraj: Shaj anes. Aventar aba.

Paramichaslo: Sar zhan, kothe resline kaj sas choxanyijako kher. E choxanyi la shukara sha avri las anda vurdon, avri las lake jakha,

haj ande jekh xajing shudas len, pala kodi peska zhungalya sha beshadas po vurdon. O kraj chi las sama o parujipe. Vi e choxanyi opre beshlas po vurdon. Kade avna ande krajasicko dyiz. Kothe le krajeske chi fajlas e zhungalyi shej. Kothe das la e kanglyi. Anda shake bal na luludya perle avri, tena zhuva. O kraj chudisardas pe kadi, de chi phendas khanchi. La shukara sha akarkhlas jekh phuro manush.

Phuro manush: Haj tu muri shej, so keres kathe?

Shukar shej: E choxanyi avri las mure jakha, haj andre shudas len ande xajing. Me chi birij avri te lav.

Phuro manush: Maj me avri lav len mure sheja... Dikh kathe, aba kathej le, ha akanak palpale shuvav len adne peske than. De shukar keryilan muri shej, majshukar san sar sanas!

Shukar shej: Si tu kanglyi, mure manusha?

Phuro manush: Si man, muri shej.

Shukar shej: Muk te hulavav mure bal!

Phuro manush: Le muri shej!

Paramichaslo: Haj kana e shej huladas peske bal, somnakune luludya peline avri. E shej kethane kidas le luludya, haj kothe das le phure manusheske.

Shukar shej: Haj akanak bikin len kadal luludya!

Phuro manush: Mishtoj muri shej!

Paramichaslo: O phuro manush gelastar kaj o kraj ande krajasicko dyiz, ke kodi gindisardas, hoj o kraj barvalo manushi.

Phuro manush: Lasho dyes raja tyo krajipe!

Kraj: Vi tut lasho dyes

phure manusha! So rodes tu kathe?

Phuro manush: Kadal luludy andom tuke.

Kraj: Sikav feri mange!

Phuro manush: Le (haj kothe del le luludya le krajeske).

Kraj: Kohtar si tu kadal luludya?

Phuro manush: Arakhlom jekha shukara sha. Nas la jakha. Le jakha arakhlom ande xajing, haj palpale shutom len ande peske than, haj pala kodi e shej majshukar kerdyilas. Kanglyi manglas mandas, haj kadal luludya perle avri anda lake bal.

Kraj: Zhanes man te ingres kothe?

Phuro manush: Ova mure kraja baripe!

Kraj: He, vurdovári, zhas ame!

Paramichaslo: Haj o kraj akakhlas la shukara sha. Opre pinzhardas la.

Kraj: Tus an muri chachi romnyi!

Shukar shej: E choxaji avri parudas man po drom, avri las mure jakha. Kado phuro manush zhutisardas pe mande. Phure manusha! Lasho sanas mande, dav tu variso. Bolde tut trinvar, pala kodi ushtyav trin pasuri angle!

Paramichaslo: O phuro manush kade kerdas, sar phendas leske e shej. Terno keryilas, haj pala sa trito pasuri jekh galbi pelas tele pe phuv.

Kraj: Haj akanak mure gogle shaj zhas ame ande krajasicko dyiz!

Paramichaslo: Ande krajasicko dyiz o kraj la choxanyija haj la zhungalya sha ande robija phandadine. O kraj haj le mashareski shukar shej baro abav kerdina, haj vi akanak trajon te na mule.

O rom faj e balval

Paramichaslo: Jekh rom gelas p odrom haj maladyilas le milajesa. Chi das les lasho dyes. O milaj tordyardas le romes, haj cipisardas pe leste.

Milaj: Sostar chi dan ma lasho dyes?

Rom: Ke chi san tu baro raj!

Milaj: Azhukar feri roma! Avla pe tut zuralo tato po milaj!

Rom: Naj bajo, feri e balval te phurdel!

Paramichaslo: O rom zhalas majdur po drom. Maladyilas le jivendesa. Chi kadales chi das lasho dyes. O

jivend zurales xojarnyikos cipisardas po rom.

Jivend: Sostar chi dan ma lasho dyes?

Rom: Ke chi san tu baro raj!

Jivend: Azhukar feri roma! Avla pe tut zuralo shil po jivend!

Rom: Naj bajo, feri e balval te na phurdel!

Paramichaslo: Sar zhal majdur o rom p odrom, maladyilas la balvalyasa. Aba dural vazdas opre pesko kolopo, haj das lasho dyes la balvalyake, ke e balval sas o majbaro raj.

O rom faj o baro raj

Paramichaslo: Jekh terno rom zhales p odrom, haj maladyilas le bare rajesa. Kaj o rom pushka sas, haj kamelas te zhal ando vesh.

Baro raj: Kaj zhas more?

Rom: Feri kade phirav mange.

Baro raj: Av manca ando vesh te pushkedav shoshohjes!

Rom: Chi bunuj, shaj zhas!

Paramichaslo: Vi resline avri ando vesh. O raj pushkedas le shoshohjes. Khere ingerdine les, haj peklina les. O baro raj sunusardas kathar o romle shoshohjes, haj phen-das le romeske.

Baro raj: More, sar te xas le shoshohjes, te pushjuvas tele. Kon majshukar suno dikhel, kodo shaj xal le peke shoshohjes!

Rom: Mishtoj raja tyo baripe!

Paramichaslo: Vi tele pushjon. O baro raj sigo sustastar, de o rom na. Lokhes opre ushtyelas haj xalas le peke shoshohjes. Kana o raj opre ushtyelas, pushlas le romestar.

Baro raj: More, sosko suno dikhlan?

Rom: Raja tyo baripe, tu san o raj, phen tu!

Baro raj: Me kodo suno dikhlom, hoj opre som ando cheri, ando rajo. Kothe xalom, pilom, chajilom.

Rom: Raja tyo baripe, te tu kothe xalaln, pilan, chajilan, atunchi sostar tuke o shoshohj. Opre ushtyilom, haj sa xalom.

Karadanaki armaj (purzaben)

O phuro chachikano platnyiko majdur vorbilas.

– Na chudintu pe kodi, shukar Karadana, ke korro som, ba feri kade zhanav te dikhav la lumake butya uzhes. Av, besh kathe mande! – akhardas la sha, apol xutyildas lako vast. – Phare vrami zhukaren pe tut muri shej. E baxt, pe soste doros, kasavodur si inke tutar, sosko dur o kham abdyol. Zhanav, ke nichiphenesa, inke pe kodo mangav tut, hoj te boldes tut palpale, ando salchinalo vesh, kaj baxtales trajisas – phendas o platnyiko izdramne glasosa, haj karing e shej boldas peski musura.

– Platniko Temmor papo!

Zhanav ke chachimo phen-dan, taj inke zumavav man, pe kado drom, pe soste ushtyadem. Kattyi phen mange, hoj karing te zhav? – pushlas e shej.

– Tya baxtyako drom, perdal pe Asvengo ab phirel, tya bibaxtyako drom tele ingrel pe xar, kaj si a bari Vuneto cerha. Pe stungo rigzha la kirasa, kaj dikhes tye fircijijge xurde, kode grasten, de na tordyu. Kothar aba tuke trubul te les sama, ke sar avla tyo trajo – phendas o phuro, haj pipindas la Karadanake lungi bala.

– Inke, feri kattyi phen mange, phure, hoj muri fircija azhukarel man vaj nichij?

– Zhukaren tut – shero le andyardas o shorvalo phuro. Si kon jagasa, kon sastresa, kon sapeska xolyasa, ba kamipesa khonyik, muri shej – phendas o phuro thaj boldaspe.

– Karadana brigasa zhalas pe pesko drom. Chi na tordyilas, zhi kaj e vuneto cerha, kaj ekh shukar shavo azhukarlas pe late, kasavo sas sar o hulyo phendas.

– Dott – cipindas e Karadana, thaj tele xuklas paj Rupinako dumo, hoj te shaj angalyi del peske piramnes, kas inke chi na chi dikhlas.

– Taj avilan?! – phendas o shavo, thaj pizdas pestar la lolya musuraka sha.

Mishto dikhlas peske la Karadana.

– Shukarake, shukar san, apol aba si man kamadyi – phendas avri o shavo.

– Inger man ande tyiri cerha. Amare dada, deja kethane dine amen, taj kodo kamenas jekhavreske te avas. Kadi dulmutani kris si, nash-tig phagres opre! – phendas e Karadana thaj tele bandyardas pesko shero.

– Nashav la choxajaka sheja, vaj murdalavla! – cipisardas daravnes, ekh shukar shej, kon anda venuto cerha avilas avri....

Sztojókó Ilona
és Dr. Karsai Ervin fordításai

FORDÍTSUNK!

Paramicha andaj grekicko

La molyako Del, o Dionysos, zhalas po drom, haj arakhlas jekh sumburo. Vazdas les opre, haj gelas majdur. Arakhlas chiriklyako kolalo, haj voj shutas o sumburo ande chiriklyako kokalo, ke o kokalo andral xivaslyi sas. Gelas o Del majdur. Arakhlas magarako kokalo, haj shutas la chiriklyako kokalo. Shutas la magarako kokalo ande levosko kokalo, ke le levosko kokalo sas o majbaro. Pala kodi khere gelas, o kokalo shutas ande phuv.

Na pa but dikhlas o Dionysos, anda sumburo drakh barilas. Las o Del, haj anda late mol kerdas. Haj le manusha pile e mol. Kon datunchara pel kado pipe, gilyabel sar e chiriklyi, dilij sar e magari, haj gindil pes, hoj zuraloj sar o levo.

Chorre romeski shej

Sas kaj nas, sas jokhar jekh phuro rom. Sas les duj shavora, jekh shavo haj jekh shej. E phureski romnyi mulas. Le shavora gele te mangel manro, ke zurales chorre sas. Kothe andre gele. La choxanija sas jekh zhungali shej. Kodi phendas e choxani le shavorenge:

– Phenen tumare dadeske, man te lela romnyake, tumen ado chil haj thud na jarav.

Le shavora sark here, gele, phenen penge dadeske, so phendas voj. O dad pe kadi gelas te mangavel la choxanija. E choxani jekh kurko vi andre inkerdas peski vorba, de pala kodi phendas le romeske:

– Inger kathar tye shavoren, ke te na ingresa len, me zhavtar tutar! Inger len ando vesh, haj muk len pe lende.

O rom vi ingerdas len ando vesh. Kodi phendas lenge, zhaltar kasht te shinel, maj avel palpale. De voj chavilas.

E shej grabunashi sas, de kadi khonyik chi zhanglas. Kothe trajinas ando vesh. Kodi xanas, sor rakhenas.

Jekhar o kraj gelas ando vesh, po jageripe. Rakhlas le duje phralen. E shej kasavi shukar sas, po kham shaj dikhenas, de pe late na. O kraj sar dikhlas la, ande late kamlas. Phenel la shake:

– Kames muri romnyi taves?

– Me chi bunuj, de feri atunshi vi muro phral shaj avel amenca.

O kraj chi bunusardas, haj opre beshle po vurdon. E shej sar hulavelas pes, anda lake bal luludya peren avri. O kraj inke majfeder kamlas la. Sar zhanas po drom, e choxani tordyardas o vurdon.

Getosajipe, dromipe

Le duj terne, Marika haj Pishta aba jokor detehara kezdisarde te geton kaj o dromipe. Andel dromeski trasta shude le coxi, le kalci, le gada, le vizitki, majbut falura polovura, inke vi tate gada shude andre, hajkam pe nasuleste boldelpo e vrama. Seldujzhenenge dromeske lila andej cini trasta si, haj vi nashenas kaj o buso, so po aeroportito placco ingerdasle.

Pishta haj e Marika uralipesa resle ando Olaso. Dulmut kamenas kathe te zhan. Lengo shefo potyindas lenge andre anda lengi lashi butyi pe deshdujenge dyesenge Milanosko dromipe. O dromipe duj chaso inkerdas. Pa Budapeshta deshe chasongo las te zhal e sastruni chiriklyi haj aba po mizmeri ando Olaso sas.

Pishta opre pharabardas, kadi sas leski angluni buyti te pel jekh thuvalyi. Tela kadi vrama Marika kodi dikhlas, kana zhal o buso haj o zibano. Trubul te gindin, sosa te zhan maj te hodinin. Shaj te lel avri vi vurdon, de kodo ande butende avel, vi atunchi, te o benzini lezni-j kathe, sar ando Ungro. Pala jekh skurto dikhipe kaj o buso gele te kinen bileto, ke e Marika kade dikhlas, kaj o Hotel Granada, kaj le sovjipesko than kade resen o majsigo. But si vi lengo paketo, anda kadi phujatar nashtig zhan.

Kaj o hoteli sigo kothe reslas o buso. Po recepciovo xutyilde la sobaki kija. Tele line le melale gada, opre frisshnosardepe, tele thodepe, haj aba pe kodi gindinpe, so te avel pala mizmeresko thaj le kavre dyesesko programo. Pishta zurales kamel te kinel peska amalicate jekh somnakuno lacno vaj jekh karpereco. Te chi arakhel shukar, atunchi varisoske milajeske gada kinel Marikake. Marika le Pishtaske biphari milajeski kalca haj skurtone bajengo gad kinel. Te na arakhel, atunchi kinel jekh Adidas shipka.

Chi jekh chi phenel avri, so kamel te kinel le kavreske. Ande kadi jekh hatyaren, hoj pala mizmeri rotalyi avri len, thaj dikhen o foro. Pala kodi Marika fadyivo kinel ande'ekh kafeteria. Pishta jekh lashi pizza mangel, thaj lashe appetitosa xal.

Kalendarium, vrama

Simaka vramaki ginadyi

Mari ando Segedino beshel, inke andej shkola phirel. Lujine koran detehara ushtyilas, ehta chasongo. Po bashajipe tor-nazil, kathar kadi opre frisschol. Pala kodi thovelpe, dand thovel, opre lel peski kali kalca, thaj e loli vizitka. Hulavelpe haj opre lel peske papuchi. Kana gata kerdyol, bish perconca nachilas ehta chasura. Sidyarel, avri nashel andej pitara, haj xal peska deteharako xaben. Manro, goj haj thud xal. Dopash oxto chasura si, kana zhal-tar busosa ande paxhutni shkola.

Voj maladyilas peska amalicasa, Evasa, jekharsa resle andej shkola. O sityaripe kathar oxto chasura zhikaj deshushtar chasura inkrel. Mari pala kadi zhal te xal le mizmeresko xaben. Pala mizmeresko xaben sidyarel khere, perdal uravelpe, haj zhal te nashel peske dragone zhuklesa kaj e pashutni shportpalya. Trina chasura si kana lel te zhal khere. Thovelpe haj si-tyol e teharaki lecka. O sityipe jekh lungu chaso inkrel. Angla panzh chasura kezdil ando tevevo o filmo, so fajla. Angla shov chasura panzhe perconca avilas late Eva, laki amalica. Eva but zhanel te vorbil, kana pe vorbako agor reslas, aba ehta chasura nachilas. Von trubun te sidyaren, ke ando mozivo zhan.

Le mozivosko programo majbut sar jekh haj dopash chaso inkerdas. Na kethane gele khere. Marsi pala ijja chasura, Eva po majbut reslas kotho. Opre las pesko ratyako gad, pilas jekh kuchi thud. Desh chasongo sutas aba.

O ruv thaj o zhukel ...

O ruv thaj o zhukel maladyile ando vesh. Phenel o ruv le zhukleske:

– Muro amal! Sar shaj si kodi, ke tu kasavo thulo san? Me, sar shaj dikhes, maj zuralo som tutar; nashindos andel vesh, chorav ratyasa, xuttyakerav dyesesa, haj sa kishlo som. Phenel o zhukel:

– Man mishoto inkrem, kaj sama lav po kher te na zhan andre chi chor, chi le mangimaske manush. O raj haj le slugi denma zumi, kokala, mas thaj manro; sorro ratyi nashkerav, karing kamav, haj sorro dyes pashlyuvav, sovav mange. Te kames, shaj manca atunchi vi tuke mishto zhala tyi butyi.

– Mishto-j, zhav – phenel or ruv –, ke akanak sa lenma le shia, le jiva, brishinda, po milaj le tatyipe. Ba te vi me beshos mange angla o kher, ahoj hajkam garajvelas mandar varikon. Ando pato haj kej e meselya pale sa kehane avasa sar jekh dyi. Sar le phrala. O ruv xuttykerlas, maj so na rutaspe andej losh. Sar zhanas podrom, karing le zhulesko kher, sama las o ruv, ke le zhukleski korr tele-j kushlyi.

– So si kadi, muro amal, sostar si kushlyi tyi korr? – pushel kathar o zhukel.

– Kadi anda kodi si – phenel o zhukel –, ke kana avel varikon strejino kaj o kher, atunchi me bashuvav pe leste. Anda kadi dyesesa dhandenma pe xurde sastrende, feri ratyasa mukhenma avri, slobodo.

– So phenes? Cdi tromas atunchi te zhas, kana tumna kasvi vaja situ?

– De haj pheresha keres? Jekfar nashlomtar, ba vi atunchi pala mande avile, xutyildema, haj palpale ingerdema. De atunchi phanglema.

Haj phenel o ruv:

– Atunchi zha mure Devlesa, haj av inke majd thulo, maj shukar! Me zhav, maj feder nashkerav le vesh, ke te najma slobodo trajo, atunchi chi maj baro raj chi kamav t' avar.

Pe vulyica

Jovano haj me zhas pe vulyica. Pál phirel ande shkola. Adyes shukar vrama si. Ame vorbisaras. Avel o sityari. Ame dyes das leske.

– Lasho dyes raja sityara! – phenas ame.

– Láshoj tumaro dyes! – phenel o sityari. So keren tume?

– Zhas ame lokhes ande kadi lashi vrama, haj dikhas e vulyica, le manushen. Zurales lashi vrama si adyes.

– Me sidyarav, zhav aba khere. Ashen Devlesa!

– Devlesa raja sityara!

Voj zhal khere, ame majdur ashas pe vulyica. Jovano phenel:

– Jekh thaj jekh kodol duji. Jekh kenyva haj jekh kenyva kodol duj kenyvurij.

– Jekh thaj duj skamina si trin skamina.

– Hatyares so me phenav?

– Hatyarav, ova, muro vortako, me aba zhanav te ginavav.

O khre, kaj beshas

Le dyeseski soba bari-j, uchi-j haj vi shukar si. Pej mesalya le luludya si. Pashaj mesalya barnavi skamina tordyon. Po pato cino cherand haj perina si. Po zido jekh dulmutano chaso sikavel e vrama. Po shifonyi o radiovo дума del, po bashajipe o shavo haj e shej khelen.

Andej pitara pej chachi rig shilava si, pej stungo rig frizhideri si. Pel jagako than mas petyol, andej tigaja zumi kiraven. Muri dej andej pitera vashalil.

Andel sobako mashkar e mesalya tordyol. Ando kolco o tevovo si, le vorta jakhenca le tevevosa duj skamina si. Pala skamina si jekh pasterna pe kadi sikhlyilas le khelepe o cino shavoro. Andej soba tatyipe si, Ishtvan kathe ginavel.

Avri phurdel e balval. Ando garazhi duj vurdona tordyon, o jekh kalo-j, o kaver parno-j.

Andel pedongi bar

Kana andej Budapestha phirav, mure shavoren ingrav andel pedongi bar. Mure shaveske o levo (oroslano) fajol, muri shej majfeder le majmon kamel. Pala racho o pahaslo rish amen dikhel haj azhukarel, hoj das leske variso te xal. De kodo naj slobodo, ke le pedon nashtig xaxavas. Khathar o pahaslo rish kaj o zhirafo ingrel amaro drom. O zhirafo leske lungone korresa zhi kaj le vizitalisarinde resel. O majmo pa kranzha pe kranzha xuttyel ando ketreco. Pacha si, numa le oroslansko glaso ashundyol. Ando kaver ketreci o cherbo chales pashlyol, thaj le shavora dikhen les. O elefanto leske bare nakhesa haj bara jakhake dandesa amende boldelpe, tele beshel pej phuv. Pala kodi bokhajlam, anda kadi kaj majpasho parko po pado tele beshlam, te xas haj te hodinisaras. Maj pe khelimasko than ingrel amaro drom, kaj but si le shavora. O jekh leginel, o kaver ando kishaj khelepe, o trito luludyi kidel, o shtarto po kasht si. Kavera ando praho rajzolin. Po patyavipe o shingalo lel sama. Andej durutni xar, pej cini valya ladikokerel. Jekh majbabor shavo tradel o ladiko.

Andej shkola

Lajosh andej univerzalno shkola phirel. Aba akanak na pa but numa, pala duj kurke vakacija avla, de vi atunchi but trubul te sityol. Lajoshesko dad sityari si, vi voj kodo kamel te avel. Duj phrala siles. Béla butivar ginavel. Pishta shukares iskiril. Leski shkola pel gavesko agor si. Lajos haj Béla na kethane zhan andej shkola. Pala vakacija дума del o cino klopoto, andre zhan andel classeski soba, haj e sityarica kezdil te sityarel. Andel classeski soba e tabla cini-j. E kreta angla tabla si. Andel klassosko termo bish skamina si, numa jekh si shusho, de anda kodi ke o cino shavoro nasvaloj. E sityarica palaj mesalya tordyol haj andaj kenya ginavel. Pej mesalya le irki si. Akanak le shavora penge ramesa iskirin. Le cine akanak sityon te iskirin. Le majbare aba ushores ginaven. Pala o sityipe le shavora andej vakacija nashkeren. Palaj shkola le shavora vi khere sityon.

O zidari

Sas ek manush. Voj baro majstori sas. Sasles bish thaj trin tutyarne. Daspe godyi te kerel khangeri. Line te vazden khangeri. Dyes vazdenas, thaj ratye perelas. Kade xale von kinu duj trin bersh, thaj sa nashtig vazdine e khangeri. Sa bringinas.

Ekhtar depe te soven, thaj dikhle suno, savore bish thaj shtar zhene eks suno, ke trubul te zhan ando gav, pej mal, kaj arakhena ekha choxanyadrabarica, thaj te pushen latar so te keren, sar te vazden e khangeri. Voj phenda lenge:

– Trubul te zidu in ando zido ekhe munushes. Save butyarneski zhuvlyi maj anglal anela wabe, kodola te zidu in. O majstori a baro brigisajlo, ke leski zhuvlyi avel xabesa maj anglal savorendrar, thaj rdsajvelas ko Del te tradel ando drom ruves de daravel la rommya te del mujal o xabe.

Avelas leski romnyi, or ruv daradasla, voj das mujal o xabe, thaj gelyi kavre dromesa, de sa voj areslyi maj anglal.

Atunchi lako rom shutasla ando zido, thaj cipil pel majstorura te denles ciglyi. Ziduisardas aba lake punre dopash, voj sa asalas, gindyilas, ke pheresa kerel lasa lako rom. Kana ziduisardasla zhi ko kolyin, voj phendas leske:

– Muro gazho, so sas tuke o maj drago, kodo sharadan. Voj mucosaljo, chi dasla angalyi, thaj sa cipi! Anen barr xurdo, anen barr xurdo!

Kana areslas zhi kaj korr, voj das armaja e khangeri thaj phendas:

– Kana getona e khangeri, ch'ek rashaj te nashtig sluzhil andej khangeri. Numa le bale te phiren thaj te xarundenpe kal zidura la khangerake. Kade vi sas. Khonyik nashtig sluzhilas, kana line te sluzhin le rasha musonas.

Ek mursh thaj o dromari

O dromari, sar zhalas ando foro, pe'k baro vesh nakhlas pherdal. Jivend sas. Jekfarsa ande'k bari pustija reslas. Kothe rakhlas ekhe manushes, kon tumna svunto dyes beshlas peska romnyasa haj shtare shavorenca. E vrama aba karing o mizmeri phirlas. Sakon, ba maj feder le shavora bokhale sas, te xan kamenas. O mursh kothe behlas pe'k buchuma. Haj cipindas po dromari t'avel andre ando kher.

– Av! – phenel – zumav amaro xaben, dikh, sosko lasho si!

O dromari chi ma mangadaspe duvar, kaj aba mizmeri sas, haj bara vojasa beshlas tele kothe, mashkar le shavora. Shil sas leske, haj kathar o shil andel burnyika phurdelas. O mursh feri dikhel, dikhel. Pala kodi lel o dromari e roj haj phurdel o xaben, ke inke tato sas.

– Sostar keres kadi amenca, manusha? – pushel o mursh.

Phurdindos tatyarav mure vast, pale phurdindos shudrarav tumaro xaben – phenel o dromari. Kathar kadi vorba e xolyi kirolas ando mursh. Phenel:

– More, ingeretu kathar angla mure jakha, pune mishto san! Ke kon anda pesko muj vi tatot haj vi shudro phurdel, mirgo si mashkar kodoles: ke dad.

E shkola

Kado kher si e shkola. Kadi shkola nyevij. Ande shkola si e mesalya, o skamin. Pe mesalya pashjol e kenya (ginadyi), haj e irka. Ande vaza luludyi si. O sityari sityarel. Ame beshas pe skamina. Ame sam le sityarde. Vi o Petro sityindo shavo. Éva si e sityindi shej. Ame sityuvas ande shkola. O sityari pushel, ame phenas.

– Kon som me? – pushel o sityari.

– Tu san Faragó Pál! – phenas ame.

– So som me?

– Tu san o sityari.

– Kon si Éva?

– Éva si sityindi shej.

– Haj o shavo?

– O shavo sityindoj.

O sityari sityarel, ame sityuvas. Peter tordjol, Éva beshel. Me phenav, tume ashunen. Kon sityol ande shkola? Kon sityarel ande shkola? Kon tordjol, haj kon beshel? So si pe mesalya? Kon beshen pe skamina? Pe mesalya si e nyevi kenya (ginadyi), haj nyevi irka. Kado si skamin, kadi si mesalya. Vi me sityuvav, vi tu sityos ande shkola. Kon sityon ande shkola? Kon phenel, kon ashunel?

Kadi si e mesalya, kado si o skamin. Pe mesalya si e luludyangi vaza. Ande e vaza luludyi si. Ande vaza ruzha si. Po skamin si e kenya haj vi e nyevi irka. Kon phenel? Kon pushel? Opre beshlas pe mesalya e muca. Po skamin beshel o zhukel.

Muro gav

Perdal po gav zhal le themesko drom. Kado drom anda barr si. Me ando gav beshav. Amari vulyica pasha o paji si. Pasha le gavesko kher si e poshta. Le poshtasha anen nyevipe, lila. Si amen ab/len/dorija/begej, si les podo, kothe zhal o barruno drom, le themesko drom. But autovura, busura, rotaja phiren kothe. Pe buxlyi vulyica si o kulturno kher, o mozivo, e shkola haj le gavesko kher. E fabrika ande kaver vulyica si, ke pashe si o paji. Ande fabrika but manusha keren butyi. Ande bolta si manro, mas, chicken haj konzervo. Pe vulyicako agor si o podo. Tela podo shordjol o paji. Ando paji trajon le mashe. Ando parko si e khangeri, haj e parokija, haj but kasht zhuven kothe, vi phurej, vi ternej, vi uchej, vi cinej. Krujal o parko dromoro si. Ande kirchima sako ratyi lashi muzika si, kothe bashavel o Kalmano. Jekh romani banda bashavel kothe shukares. Vorta la shkolasa si e bolta, kaj butfalo kinimasko si. Me kamav muro gav, ke kothe rakhadyilom. Vi aba somas ando foro, de majmishto kamav o gav. Muro dad pe phuv kerel butyi. Muri dej ande fabrika phirel, kothe kerel butyi. Muri pheny ande shkola phirel, voj kamel te sityol. Kaj o podo si, kothe si o najardo than. Kana avel o milaj, le shavore zhana tele po paji, haj najon. Me zhanav aba najrav, chi darav le pajestar. O rashaj ande parokija beshel. O sastyari pashaj e shkola beshel. Ando assav phiraven o dyiv, haj anda dyiv kothe avla aro, pala kodi anda aro keren manro, kolako. Kon nasvalo, zhal kaj o sastyari, haj voj opre iskiril lasho drab, haj ande patika avri dena o drab. Kathar o drab sastyola kon nasvalo.

a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében „Megváltozott munkaképességű emberek munkahelyeinek adaptációja” támogatására

Kódszám: TÁMOP-1.1.1-09/1

A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósulnak meg.

A. A TÁMOGATÁS CÉLJA, RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ FORRÁS

Alapvető cél

A TÁMOP-1.1.1 „Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának segítése” konstrukció a megváltozott munkaképességű emberek foglalkozási rehabilitációját, foglalkoztathatóságának javítását támogatja komplex munkaerő-piaci programokkal és szolgáltatásokkal, elősegítve a nyílt munkaerőpiacon történő foglalkoztatásukat, a korábbi munkahelyre való visszatérésüket vagy újbóli elhelyezkedésüket. A megváltozott munkaképességű emberek munkavégzése speciális fizikai feltételeket is igényel, amelynek költségei a munkáltatókat terhelik. Ezen költségek megtérítése növelheti a megváltozott munkaképességű munkavállalók iránti keresletet, és így elősegíti sikeres elhelyezkedésüket és munkában maradásukat. A pályázat célja azoknak a munkahelyeknek az adaptációja, fizikai és/vagy infokommunikációs akadálymentesítése, amelyeken a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektben résztvevő megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztatnak. Ezen túl támogatható olyan pályázat is, amelyet a fenti konstrukció keretében önfoglalkoztatóvá váló személy számára biztosítja a foglalkoztatás fizikai feltételeinek megteremtését.

Rendelkezésre álló forrás

A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 721.860.000,- forint.

A támogatott pályázatok várható száma: 400 db.

B. PÁLYÁZÓK KÖRE

Jelen pályázati kiírás keretében támogatás a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. tv. 58 § (5). bekezdésének c.) pontja alapján munkaadónak minősülő azon szervezet vagy vállalkozás részére nyújtható, amely a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektbe bevont, megváltozott munkaképességű munkavállalót foglalkoztat, illetve ezen projekt keretében önfoglalkoztatóvá válik.

Jogi forma

A TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektben együttműködési megállapodással rendelkező munkáltatók jogi formája szerint.

Méret

Jelen pályázati felhívás esetében nem releváns.

C. PÁLYÁZAT TARTALMA

Támogatható tevékenységek köre

a) A termelő, szolgáltató létesítményeknek a megváltozott munkaképességű munkavállaló foglalkoztatásával összefüggő átalakítása, beleértve az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény és az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet szerinti akadálymentesítést. (Az akadálymentesítést a mellékelt „Segédlet a komplex akadálymentesítés megvalósításához”, valamint az „Ajánlás az infokommunikációs akadálymentesítésre dokumentum figyelembevételével kell elvégezni.”)

b) A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásához szükséges eszközök, berendezések beszerzése és átalakítása. Technológiai fejlesztést eredményező beruházások, az alábbiak szerint történhetnek:

- új eszköz beszerzése, vagy
- olyan használt eszköz beszerzése, amely esetében a pályázó igazolni tudja, hogy a használt eszköz 3 évnél nem régebbi (azaz az eszköz gyártási éve nem lehet korábbi, mint a beszerzés időpontját megelőző harmadik év) és az adott eszköz megvásárlásához EU vagy hazai támogatást nem vettek igénybe.

c) A megváltozott munkaképességű munkavállaló foglalkoztatása érdekében a munkahely és a munkaeszközök korszerűsítése.

A pályázat keretében több támogatható tevékenységre is lehet pályázni.

A pályázaton egy pályázó a pályázati kiírás teljes időtartama alatt legfeljebb 25.000.000,- Ft-os támogatásban részesülhet, függetlenül a foglalkoztatott, vagy foglalkoztatni kívánt, a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektbe bevont személyek, illetve benyújtott pályázatok számától. Egy, a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektbe bevont személy foglalkoztatásához kapcsolódóan csak egy pályázat nyújtható be.

Kötelezően megvalósítandó tevékenységek, beszerzések

A projekt szakmai megvalósítása mellett a kedvezményezettek a végrehajtás során kötelesek a hatályos jogszabályokban meghatározott tájékoztatási és nyilvánossági kötelezettségeknek eleget tenni, projektről és a támogatásról az ott meghatározott módon és tartalommal információt nyújtani. A tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó követelményeket a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (www.nfu.hu) honlapjáról letölthető „Kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei” című dokumentum, valamint az „Arculati Kézikönyv” tartalmazza. A kedvezményezettek a projekt megvalósítása során a fentiekben hivatkozott „Kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei” című dokumentumban szereplő V. számú kommunikációs csomagot kötelesek megvalósítani. A kedvezményezettek a projekt megvalósítása során a fentiekben hivatkozott „Arculati Kézikönyvben” szereplő „C” típusú plakátot kötelesek elhelyezni a projekt megvalósításának helyszínén/helyszínein.

A támogatás keretében az alábbi költségek számolhatók el:

I. Projekt előkészítés költségei:

- A beruházás szükségességét alátámasztó rehabilitációs környezettervező szakmérnöki és szakértői vélemények díjai az igényelt támogatás 6%-ig tervezhetők, amelyek a pályázati felhívás megjelenésének napjától merültek fel.

II. A beruházáshoz kapcsolódó költségek

- a megváltozott munkaképességű munkavállaló vagy önfoglalkoztató által használt berendezések átalakításának vagy beszerzésének költségei,
- a megváltozott munkaképességű munkavállaló vagy önfoglalkoztató munkavégzéséhez szükséges, speciális technológiai eszközök beszerzésének költségei,
- a megváltozott munkaképességű munkavállaló vagy önfoglalkoztató munkavégzését segítő speciális szoftverek beszerzésének és alkalmazásának költségei, valamint
- a megváltozott munkaképességű munkavállaló vagy önfoglalkoztató által használt helyiségek átalakításának költségei.

A fenti, fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés költségek közül csak azok számolhatók el, amelyek a megváltozott munkaképességű személy foglalkoztatásából adódóan keletkeznek azon költségeken felül, amelyek akkor merülnek fel, ha a munkáltató nem megváltozott munkaképességű személyt foglalkoztatna abban az időszakban, amelyben az érintett munkavállalót foglalkoztatja.

III. Egyéb költségek

- tájékoztatás és nyilvánosság biztosításával kapcsolatos költségek legfeljebb az igényelt támogatás 5%-ig tervezhetők.

Projekt területi korlátozása

A projekt megvalósítása során a tevékenységek kizárólag Magyarországon, a Közép-magyarországi régió kivételével valamennyi régióban végezhetők.

Speciális elvárások az egyes tevékenységekkel kapcsolatban

A pályázat benyújtásának feltétele, hogy

- a pályázó munkáltató részese az adaptálandó munkahelyet betöltő megváltozott munkaképességű személlyel és a munkaügyi központtal kötött rehabilitációs megállapodásnak,
- az adaptálandó munkahelyet a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektben részt vevő megváltozott munkaképességű személy tölti be, és vállalja, hogy az 1 éves foglalkoztatási kötelezettség alatt esetlegesen megüresedő adaptált munkahelyen továbbra is a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektbe bevont személy foglalkoztatását valósítja meg, valamint
- a fentiekben meghatározott támogatható tevékenységek szükségszerűségét és szakmai elfogadhatóságát a regionális munkaügyi központ rehabilitációs szakembere, vagy rehabilitációs környezettervező szakmérnök vagy szakértő támasztja alá szakvéleményével, és
- a projekt megvalósításának elindításához szükséges összes jogerős hatósági engedély, vagy az azok megadására vonatkozó kérelmek benyújtását igazoló dokumentumok rendelkezésre álljanak,
- a pályázó rendelkezzen a beruházással érintett ingatlanán fennálló tulajdonjogát igazoló, 60 napnál nem régebbi tulajdoni lappal, vagy ha az ingatlan nem tartozik és nem is kerül a pályázó tulajdonába, a tulajdonosnak a beruházás megvalósításához történő hozzájárulását igazoló dokumentummal, amely megjelöli a pályázónak az ingatlannal kapcsolatos jogát.

Amennyiben a beruházást, illetve fejlesztést **osztatlan közös tulajdonban** álló ingatlanon kívánják megvalósítani, a pályázat befogadásának feltétele a tulajdonostársak között közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt **használati megállapodás** és az ahhoz tartozó használati megosztásra vonatkozó **vázrajz** pályázati dokumentációval történő benyújtása, mely egyértelműen beazonosíthatóvá teszi a beruházással érintett területet. A per- és igénymentesség követelményének az osztatlan közös tulajdon azon tulajdoni hányada vonatkozásában kell teljesülnie, amely a beruházás (fejlesztés) helyszíne.

Beszerezésekhez kapcsolódó elvárások:

- A projekt végrehajtása során a projekt megvalósításának időpontjában hatályos közbeszerzési törvény (2003. évi CXXIX. törvény) szabályai szerint kell eljárni,
- a támogatási döntésről szóló értesítés kézhezvételét követően kedvezményezett köteles a 16/2006 (XII. 28.) MeHVM-PM együttes rendelet 20.§ - 22.§ szakaszaiban foglaltak szerint eljárni.

Illeszkedési előírás

A pályázatnak illeszkednie kell a TÁMOP 1.1.1/08/1 „Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának segítése” című konstrukcióhoz. A pályázat keretében csak olyan tevékenység támogatható, amely a TÁMOP-1.1.1-08/1-2008-0001 azonosító számú kiemelt projektbe bevont, megváltozott munkaképességű személyek egyéni igényeihez igazodó foglalkoztatási körülmények kialakítása érdekében valósul meg.

D. PÉNZÜGYI FELTÉTELEK ÉS AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSI SZABÁLYOK

Támogatás formája

A támogatás formája vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás odaítélésének feltételei

A Kedvezményezettnek, mint munkáltatónak

- vállalnia kell, hogy a beruházással létrehozott kapacitásokat, szolgáltatásokat az eredeti foglalkoztatási célnak megfelelően a foglalkoztatás megkezdésétől számítva legalább 5 évig, kis- és középvállalkozások esetében legalább 3 évig folyamatosan fenntartja és működteti,
- vállalnia kell, hogy az elindított beruházást 12 hónapon belül befejezi, és a támogatás kifizetésére vonatkozó elszámolását a projekt befejezését követően,
- a Projekt előrehaladási részeként – 30 napon belül benyújtja,
- vállalnia kell a támogatás felhasználása során a közbeszerzésre vonatkozó jogszabályok betartását,
- vállalnia kell, hogy a beruházás befejezését követően a mérlegében aktiválja a megvalósított fejlesztést.

Támogatás mértéke

A támogatás mértéke maximum az összes elszámolható költség 100 százaléka.

Támogatás összege

A jelen pályázat keretében elnyerhető támogatás mértéke: minimum 400.000,- Ft, de maximum 25.000.000,- Ft lehet.

E. KIVÁLASZTÁSI KRITÉRIUMOK

A pályázatok elbírálása a pályázati dokumentáció részét képező pályázati útmutatóban közzétett szempontok alapján történik.

F. ADMINISZTRATÍV INFORMÁCIÓK

Kérjük, szíveskedjenek kiemelt figyelmet fordítani a pályázati útmutató „B.5 Egyéb kizáró okok”, „C6. Projekt iparági korlátozása” és „C7. Projekt területi korlátozása” pontjaiban szereplő feltételekre!

A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

A pályázatot 2 példányban (1 eredeti és 1 másolat), valamint további 1 példányban elektronikus adathordozón (CD/DVD lemezen), zárt csomagolásban, a konstrukció kódszámával ellátva küldeményként vagy gyorspostai szállítás igénybevételével a következő címre kell beküldeni:

Társadalmi Megújulás Operatív Program

Kódszám: TÁMOP-1.1.1-09/1

ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. (ESZA Nonprofit Kft.)

1134 Budapest, Váci út 45/C.

Kérjük, hogy a CD/DVD lemez tokján jól láthatóan tüntesse fel a Tervezési Felhívás kódszámát (TÁMOP-1.1.1-09/1), a projekt gazda nevét és címét. Kérjük, ellenőrizze a kitöltött adatokat, illetve győződjön meg a kitöltés sikerességéről, az adathordozó épségéről! A nyomtatott és elektronikus formában benyújtott projekt adatlapban és az egyes mellékletekben található eltérés esetén a nyomtatott és cégszerűen aláírt példány tekintendő hitelesnek, azzal, hogy a nyomtatott és az elektronikus formájú projekt adatlap, és az egyes mellékletek megegyezőségéről a pályázó köteles gondoskodni.

A pályázat benyújtása 2009. augusztus 3-tól 2011. július 31-ig lehetséges.

A tervezési felhívással kapcsolatos további dokumentumok a www.nfu.hu honlapról tölthetők le.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a projektjavaslat benyújtását követően az ellenőrzésre feljogosított szervek megkezdhetik a projekt ellenőrzését!

A tervezési felhívással kapcsolatos további felvilágosítást e-mailben, levélben, telefaxon lehet kérni az alábbi címeken:

E-mail cím: eutamogatas@esf.hu

Levélcím: 1385 Budapest, Postafiók 818.

Fax: 273-2580

Kérdéseket telefonon a 273-4250-es ügyfélszolgálati telefonszámon szóban is fel lehet tenni. Az írásban érkezett kérdéseket az ESZA Nonprofit Kft. 8 napon belül megválaszolja.

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

LD
„LUNGO DROM”

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

A holokauszt
áldozatainak
emlékére

